

7/7616

A SZOCIALISTA IPAR FEJLŐDÉSE
=====

S Z E G E D E N
=====

1955-1960 K Ö Z Ö T T
=====

/: Bölcsészdoktori értekezés :/

Tételt adta:

Dr Mérei Gyula egyetemi tanár

Irta:

Szalontai József
tanár

1964.

38-7/1964-65. évi
Tárgy: Szalontai József
doktori szigorlata.

Székely Lajos elvtársnak
tanszékevezető egyetemi docens

H o l y b e n

Professzor Elvtárs!

Szalontai József "A szocialista ipar fejlődése Szegeden 1955-1960 között" című doktori értekezésének megírására tisztelettel felkérem.

A disszertációt Szalontai József személyesen adta át Professzor Elvtársnak és az a Tanszéki könyvtár leltári tulajdonába kerül.

Szeged, 1964. okt. 19.

Kapták: Dr. Mérei Gyula professzor
Székely Lajos tszv. cs. tanár
tanszékevezető

A szocialista ipar fejlődése Szegeden
=====

1955-1960 között
=====

Bevezető

I. A szegedi üzemek termelőtevékenységének
általános értékelése

1. A párt iparszervező és termelést segítő
tevékenysége	15. old.
2. Szeged iparának szerkezete	20. "

II. A műszaki fejlesztés alakulása

1. A beruházások	24. "
2. felújítások	35. "
3. Műszaki, szervezési intézkedések	40. "

III. Termelés

1. A teljes termelés és termelőkenység
alakulása	43. "
2. A vállalatok exporttevékenysége	91. "
3. Anyagi érdekeltség az iparban	97. "
4. A termelést segítő mozgalmak	106. "

B E V E Z E T Ó

Szocialista társadalmunkban az egyén boldogulása és a társadalom fejlődése a legszorosabban összefügg. Az ország gyarapodásából minden becsületes embernek haszna van. Ez azt is jelenti, hogy nálunk az egyén boldogulásának nincs külön, a társadalom érdekétől eltérő útja. Ebből a logikából kiindulva jutunk el arra a következtetésre, hogy egy-egy helység vagy földrajzi egység lakóinak életszinvonalbeli fejlődését nem vizsgálhatjuk, helyesebben nem érthetjük meg a gazdasági helyzet, a termelés alakulásának vizsgálata nélkül. Ha mérlegre tesszük eddigi munkánkat, s megpróbáljuk lemérni, meddig jutottunk céljaink megvalósításában, önkéntelenül is visszatekintéssel kell kezdenünk. A mi országunkban az ipari termelés 1960-ig több mint három és félszeresére nőtt. A termelés növekedésének ütemét tekintve messze vezetünk bármely tőkésország előtt. A termelés növekedésének ütemét illetően a szocializmus már régen bebizonyította fölényét a kapitalizmus fölött és a bizonyítékok száma nap mint nap szaporodik.

E tanulmánnyal azt a célt akarom szolgálni, hogy bemutassam a szocialista ipar fejlődését, a termelés alakulását a szegedi ipari üzemekben. A helyi termelési eredmények és ezzel összefüggő problémák feltárása mellett rá kívánok mutatni a termelés helyi és országos összefüggéseire is. A tárgyalt időszak 1955-1960. Olyan időszakról van szó, melynek egy része leginkább terhes a fejlődésünket akadályozó ellentmondásoktól. A tárgyalt időszakra esik a revizionista és dogmatikus erők harcának teljes kiéleződése, mely végül is véres ellenforradalmi felkelésben robban ki. De a tárgyalt időszakban kerül sor a forradalmi erők ellentámadására, mely meghozza a maga gyümölcsét nemcsak a politikai,

de a gazdasági élet konszolidációja terén is. Ennek az összetűzésnek - a forradalmi és ellenforradalmi erők harcának - a munkásosztály volt a legszenvedőbb áldozata és rajta keresztül - a politikai hatalom veszélybe kerülése mellett - az ipari termelés látta leginkább kárát. De a munkásosztály volt az az erő is, amely első sorban a politikai hatalom megvédésével, majd a termelés frontján biztosította a rendet, a normális feltételek létrehozását a szocialista termelés további felvirágoztatásához.

Az 1956-ben kitört ellenforradalmi események előzményéhez tartozik, hogy 1954 májusában sor kerül az MDP III. Kongresszusára. A Kongresszus mélyrehatóan ellenezte népidemokratikus fejlődésünk eredményeit és célul tűzte ki az ingadozásmentes politikai és gazdasági irányvonal kialakítását. E politikai irányvonalhoz tartozott a II. ötéves terv főbb célkitűzéseinek kialakítása is. A Kongresszus határozata értelmében - az I. ötéves terv befejezése után - az 1955-ös évet nem mint az új ötéves terv első évét, hanem mint az előkészítés évét kell számításba venni az új ötéves terv sikeres megvalósítása érdekében. A Kongresszus irányelvei többek között ki mondják:

"... a második ötéves terv időszakában folytatni kell hazánkban - az előző éveknél lényegesen lassabb ütemben, az elkövetett hibák tanulságainak gondos figyelembevételével - a szocialista iparosítást, amely a jelenlegi szakaszban is a szocializmus építésének fő eszköze hazánkban."^{1/}

A szocialista iparosítás fontosságának hangsúlyozása már ebben az időszakban is jóval nagyobb jelentőséggel bírt, mint korábban bármikor, mert egyre inkább lábra-

1/ Az MDP III. Kongresszusának jegyzőkönyve, Szikra, 1954.

kaptak azok az antimarxista - főként revizionista - nézetek, melyek tagadták a szocialista iparosítás, elsősorban a nehézipar fejlesztésének elsődlegességét. A szocialista iparosítás soronkövetkező feladatai azonban sajnos nem alakultak úgy, mint azt a Kongresszus irányelvei meghatározták. 1955 elejére a revizionista erők további előrenyomulása következett be. 1955-ben nagy ellentmondásokkal és késésekkel indul meg a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének ellentámadása a revizionizmus ellen. A Központi Vezetőség 1955 március 2-4-i határozata kimondja többek között, hogy az egészséges előrehaladást elsősorban az ipari termelés pangása, a nehézipar termelésének visszaesése fenyegeti, s ez a jobboldali erőknek a nehézipar elsődleges fejlődését tagadó álláspontja egyenes következménye.

Az 1955 márciusi határozat az ellenforradalmi erők előretörése miatt sajnos nem hozta meg a kívánt eredményt. A határozat gyengéi mellett azonban történt néhány intézkedés. Így pl. a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1956 áprilisában vitára bocsátja a második ötéves terv irányelveit, melyben már bizonyos mértékben figyelembe vették az első ötéves terv tapasztalatait, és mérsékeltebben a népgazdaság teherbirásának megfelelőbben határozták meg a népgazdaság fejlesztésének célkitűzéseit. A terv vitájában a dolgozók nagy tömegei vettek részt, de nem voltak tétlenek a jobboldali elemek sem, akik felhasználták az alkalmat, hogy a tervgazdálkodás jogosultságát tagadják.

A belpolitikai válság tehát tovább éleződik elsősorban azért, mert a párt a helyes gazdaságpolitikai koncepciókat tagadó revizionizmussal szemben dogmatikus talajról vivja a harcot. Végül is 1956 júliusában a párt forradalmi marxista-leninista erői is akcióba lépnek, részben a szektáns hibák leküzdésére, másrészt a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. Kongresszusa határozatainak

a mi viszonyainkra való alkalmazása érdekében. A Központi Vezetőség ezen ülésén kerül sor a második ötéves terv végleges irányelveinek elfogadására. A párt helyesen foglalt állást a szocialista iparosítás kérdésében annak további folytatását tűzve ki célul:

az ipar fejlődését	47 - 50 %-ban
a termelési eszközök fejlesztését	58 - 60 % "
a fogyasztási cikkek termelését	38 - 40 % "
a nyersanyag és alapanyag termelését	57 - 58 % " 2/

irányozta elő a második ötéves terv alatt. A határozat fontos feladatnak jelölte meg a termelékenység növelését, miszerint kimondta, hogy az ipari termékeknek kétharmad részben termelékenységből és egyharmad részben munkaerőnövekedésből kell összetevődni. A tervelőirányzat nagy figyelmet szentelt a műszaki fejlesztés feladatainak és a beruházások ésszerű felhasználásának.

A terv zavartalan megvalósítására azonban már nem kerülhetett sor, Nagy Imre és revizionista csoportja a burkolt aknamunkáról áttért a nyílt ellenforradalmi lázadás kirobbantására. Az ellenforradalom kirobbanása megakadályozta a második ötéves terv zavartalan megvalósítását, és több mint 22 milliárd forint kárt okozott az országnak.

Az ellenforradalom fegyveres leverése után új helyzetben, új körülmények közt kellett a termelést megindítani. A termelést egyideig a meg-megújuló sztrájkok és nem utolsósorban a nyersanyaghiány akadályozta. Ezek közül a legjelentősebb volt a szénhiány. Míg 1956 szeptemberében a napi széntermelés 77.500 tonna volt, ez

2/ Az MDP Központi Vezetősége 1956 július 18-21-i ülésének határozatából. Szabad Nép, 1956 július 19. 23. 25.szám.

novemberben napi 10.000 tonnára csökkent és még decemberben is csak napi 17.500 tonnát tett ki. Ezen időszak alatt a széntermelés lemaradása miatt az ipari üzemek csak töredékkapacitással dolgoztak és sajnos reális veszélyként merült fel az infláció. A párt ebben a helyzetben elsősorban a széntermelés megjavítására irányította a figyelmet. A párt vezetői elbeszélgettek a bányászokkal, megértették velük, hogy a termelés akadályozása nem a munkásosztály, hanem az ellenforradalmárok érdeke. A párt erős befolyása a bányászok között hamarosan meghozta az eredményt, az ellenforradalom napjaiban alakult munkástanácsok hamarosan elszigetelődtek és rövidesen meg is szűntek anélkül, hogy azt adminisztratív intézkedés elősegítette volna. 1957 januárjától fokozatosan emelkedett a széntermelés napi mennyisége, és márciusban már elérte a napi 65.000 tonnát.

Tervszerű gazdaságpolitikai intézkedések, továbbá bányászaink politikai érettségének eredményeként megteremtődött a feltétel a termelés normális megindításához. Lehetővé vált, hogy az ország, ha súlyos helyzetben is, de kikerülje az infláció veszélyét. A hazai eredmények mellett ebben nagy segítséget jelentett a szocialista országok több mint 700 millió forintot kitevő segélye, mely elsősorban árusegély formájában jutott el hozzánk. A munkásosztály áldozatos harcának és a proletár nemzetköziség ragyogó megnyilvánulásának köszönhető, hogy az 1957-es év végére már helyreállt a népgazdaság, zavartalanul termelt a szocialista ipar. A termelés színvonala és a dolgozók életszínvonala elérte az utolsó normális év, az 1955-ös színvonalát.

Az ellenforradalmi lázadás kirobbanásának következményeképpen félbeszakadt a második ötéves terv. Azonban a termelés normális mederbe kerülésével új távlati terv kidolgozása is napirendre került, mely az adott időben

az új hároméves tervben nyert megfogalmazást. Az új hároméves terv termelési célkitűzése arra irányult, hogy:

- javuljon a népgazdaság szerkezete,
- jobban használjuk ki hazai adottságainkat,
- a szocialista országok nemzetközi munkamegosztásából származó lehetőségek jobb kihasználására,
- a termelékenység növekedésére, az önköltség csökkentésére és a műszaki színvonal emelésére,
- a rendelkezésre álló beruházási keretek legmegfelelőbb, főként koncentrált felhasználására.

A helyes termelési célkitűzések megjelölésének eredményeként az állami ipar termelése már az 1958-as év végére /a hároméves terv első éve/ 14 %-kal haladta meg az 1955-öst, és 8 %-kal növekedett a termelékenység. Az országban 2,3 milliárd forinttal többet fordítottak beruházásra, mint 1955-ben. Az 1958-as év jó eredményeinek köszönhető, hogy kedvezőbb körülmények közt kezdhettünk az 1959-es év termelési feladatainak megvalósításához. E kedvező eredményekre építve a Központi Bizottság 1959 márciusi ülésén született határozatára támaszkodva a szocializmus építésének meggyorsítását jelezte meg. A Központi Bizottság márciusi határozata kedvező visszhangra talált a dolgozók körében. Az MSZMP VII. Pártkongresszusának tiszteletére nagyarányú szocialista munkaverseny bontakozott ki. Ugyancsak még az 1959-es év elején a Szovjetunió Kommunista munkabrigádjának, a csehszlovák Szocialista Köztársaság szocialista munkabrigádjainak példáján felbuzdulva nálunk is nagyarányú mozgalom bontakozott ki, mely mozgalom a szocialista brigád cím elnyerését tűzte ki célul. A szocialista ipar 1959-es termelési eredményei azt mutatták, hogy az ipari termelés az önköltség és a termelékenység tekintetében is megvalósíthatók az 1959 márciusi határozatok azon célkitűzései, miszerint még 1960 előtt /a há-

roméves terv utolsó éve előtt/ érjük el a hároméves terv végérectervezett szintet néhány termelési mutató tekintetében.

A második hároméves tervünk az ellenforradalmi rombolás a nagyarányú gazdasági kártevés utáni időpontban, a konszolidáció periódusában született. Lényegében ezek a társadalmi és gazdasági körülmények határozták meg a tervet, és elsősorban ezekből fakad, hogy a tervelőirányzatok egy sor vonatkozásban szerényebbek voltak reális lehetőségeinknél, hiszen a népgazdaságban rejlő tartalékok a konszolidáció befejezése után - 1958-ban - kerültek felszínre.

Az új hároméves terv a szocialista iparosítás folytatását, a nehézipar elsődleges fejlesztését tűzte ki célul, figyelembe véve az iparosításban a korábbi években szerzett tapasztalatokat. Az ipari termelés /netto termelési index alapján számítva/ 1958-1960-ban. A szocialista iparban 41 %-kal növekedett. A vállalati teljes termelés szánvonalala a szocialista iparban a tervezett 22 %- helyett 40 %-kal növekedett és így a tervezettel szemben mintegy 18 % túlteljesítés született.

A jelentős tervteljesítésben - a konkrét eredmények mellett - kétségtelenül szerepet játszott a laza tervezés is. Bár a tervezés nem lehet sohasem pontosan 100 %-os, de a túlzott mértékű túlteljesítés azt a veszélyt is magával hozza, hogy a túlteljesítéssel létrehozott terméktöbblet nem az osztársadalmi érdeket szolgálja. A túlteljesítés irányát, összetételét nem mindig tudjuk úgy irányítani, hogy az valóban népgazdasági szükségletet elégítsen ki. Az új hároméves terv időszakban a tervek teljesítésének üteme nem úgy alakult mint más szocialista országokban:

A vállalati teljes termelési tervek előirányzatainak teljesítése

Ország neve	1958	1959	1960
Magyarország a/	105 %	107 %	105 %
Csehszlovákia	103 %	102 %	101 %
N D K	103 %	101 %	100 %
Szovjetunió	102 %	103 %	104 % 3/

a/ Állami ipar adataiból számítva.

E problémáktól függetlenül teljesítettük azt a célkitűzést is, hogy az ipari termelés fejlődési üteme tekintetében - az előző évek visszaesése és stagnálása után - érjük utol a szocialista országokat.

Az ipari termelés fejlődésének üteme néhány szocialista országban

Ország neve	Az ipari termelés alakulása 1957-1960 az előző év %-ban			évi átlagos növekedési %-ban
	1958	1959	1960	
Magyarország	13,2	10,6	13,4	11,4
Szovjetunió	10,0	12,2	9,8	10,7
Lengyelország	10,0	9,0	10,7	10,0
Csehszlovákia	11,0	11,0	11,6	9,9
Bulgária	15,0	20,3	13,5	16,2
Románia	10,0	11,0	16,1	12,0 4/

A magyar ipar termelésének növekedési üteme elérte és meghaladta a leggyorsabban fejlődő kapitalista országok ipari termelésének növekedési ütemét is. Az ipari termelés a tárgyalt időszakban a Német Szövetségi Köztársaságban 3,7 és 11, Franciaországban 4,6 és 10, Ausztriában 3,4 és 9 %-kal növekedett. Az ipari termelés gyors ütemű növekedésének eredményeként 1955-1960 között - az

3/ Dr Varga György: "Iparunk fejlődése" c. Kossuth, 1962. 8. old.

4/ U. o.

alapvető termékekből - növekedett az egy lakosra számított termelés színvonala és a lakosság ellátottsága

Néhány fontosabb ipari termék egy lakosra jutó termelése

Termék megnevezése	Mérték- egység	Egy lakosra jutó termelés			
		1955	1960	1955 1938 %-ban	1960 %-ban
Szén	to	2,268	2,653	222,1	259,8
Villamos energia	mWó	0,552	0,762	360,8	498,0
Nyersvas	to	0,088	0,125	237,8	337,8
Acél	to	0,116	0,189	233,8	266,2
Cement	to	0,119	0,157	340,0	448,6
Pamutszövet	m ²	23,752	23,855	149,1	149,8
Gyapjuszövet	m ²	2,611	2,776	122,1	129,8
Bőr, lábbeli	pár	1,420	2,134	552,5	830,4 5/

Korábbi évek iparpolitikai hibáin okulva a hároméves terv olyan iparágak fejlesztésére helyezte a fősúlyt, amelyek elsősorban energia és alapanyag szükségleteinket elégíthetik ki, illetve amelyeknek termelése a világpiaci igények mércéjével mérve - elsősorban gazdaságos. Ennek megfelelően nőtt a vegyipar részaránya a nehéziparon belül az 1955 évi 4,9 %-ról 1960-ra 6,5 %-ra, gépiparé 38,6 %-ról 45 %-ra. Ugyanakkor csökkent a bányászat /27,4 %-ról 21,1 %-ra/ és a vas-, acél- és fémgyártás /13,3 %-ról 10,7 %-ra/ részaránya. Lényegében változatlan a villamosenergia-ipar és az építőanyag-ipar részaránya /4,7 illetve 10 %/. Kedvező változások történtek a hároméves terv előírásainak megfelelően az egyes iparcsoportok termelési szerkezetében is a gazdaságosabban termelhető, illetve a jobban értékesíthető termékek javára.

Figyelemre méltó változások történtek az élelmiszeripar termelési szerkezetében is. A hároméves tervidőszakban

csak 4 %-kal nőtt a malomipar és 8 %-kal a sütő- és tésztaipar termelése, viszont a tejiparé 48 %-kal, a konzerviparé 43 %-kal, a cukoriparé 25, és a husiparé 24 %-kal. Az elért növekedésen belül jelentős a kulturáltabb fogyasztás kielégítését szolgáló termékek termelésének növekedése.

Hároméves tervünk egyik legfőbb gazdaságpolitikai célkitűzése volt a munka termelékenységének növekedésének meggyorsítása, hogy e téren is utolérjük az iparilag fejlett szocialista országokat. Ennek érdekében a terv az iparban a munka termelékenységének 15 %-os növekedését írta elő, azaz a termelés eredetileg meghatározott növekedésének mintegy kétharmadát a termelékenység emelkedésével kell fedezni. Megállapítható, hogy a hároméves terv időszakában a termelékenység növekedésének üteme bizonyos mértékig meggyorsult: az állami iparban az egy munkásra jutó netto termelés az előző évhez viszonyítva 1959-ben 4 %-kal, 1960-ban 6,1 %-kal, emelkedett. Évenkénti részletezésben az egy munkásra jutó netto termelés az alábbiak szerint alakult az állami iparban 1955 és 1960 között:

Év	Nehézipar	Könnnyűipar	Élelmiszeripar	Állami ipar összesen
1955	100	100	100	100
1956	89	85	94	89
1957	103	96	101	101
1958	115	100	103	110
1959	121	100	108	114
1960	128	107	114	121 _{6/}

Az állami iparban tehát a munka termelékenysége a tervezett 15 %-kal szemben 21 %-kal növekedett. Az egyes iparcsoportokat vizsgálva jelentős eltéréseket tapasztalhatunk a termelés növekedésének ütemében, ami az

egy-
es iparágak eltérő termelési profiljának különböző
technikai színvonalának s a fejlesztés eltérő követel-
ményeinek következménye.

Iparcsoportonként vizsgálva néhány a városban is jellem-
ző iparágban a következőképpen alakult az egy munkásra
jutó netto termelés indexe 1957 és 1960-ban az 1955-ös
év %-ban:

Iparcsoport	1957	1960
Vas-, acél- és fémgyártás	94	113
Vas és fém tömegcikk	105	137
Faipar	106	109
Nyomdaipar	103	122
Textilipar	88	101
Bőr- és szőrmeipar	91	93
Ruházati ipar	94	105
Élelmiszeripar	101	114 7/

A termelékenység növekedési üteme országosan a gépipar-
hoz tartozó iparcsoportokban volt a legnagyobb, majd a
vegyi- és építőanyagiparban. Különösen nagy az eltérés
a termelékenység emelkedése tekintetében a nehézipar és
a könnyűipar között. Figyelemre méltó, hogy a termelé-
kenység színvonala a bőr és szőrmeiparban még 1960-ban
is az 1955 évi színvonal mögött maradt, s a textilipar
termelékenységi színvonala is csak kismértékben haladta
meg az 1955-ös színvonalat. Valamit ellensúlyozott az a
tény, hogy ezen iparágakban minőségi javulás történt a
termelésben Iparunkban a termelékenység üteme a háromé-
ves tervidőszakban ugyan elérte és meghaladta a legtöbb
kapitalista ország termelékenység-növekedési ütemét, de
még mindig elmarad e téren a többi szocialista országok-
tól, ezért az országaink közötti színvonal különbség nem
csökken, hanem bizonyos mértékben tovább nő.

A termelékenységek évi átlagos növekedése az
1955-1960 közötti időszakban néhány or-
szágban

Ország	Átlagos évi nö- vekedés %-ban	Magyar adat a külföldi adat %-ban
Magyarország	-	-
a netto termelés	3,9	-
a teljes indexe alapján	3,5	-
Bulgária	5,1	70,6
Csehszlovákia	7,1	50,7
Lengyelország	6,2	58,1
N D K	7,6	47,4
Románia	7,7	46,8
Szovjetunió	6,7	53,7
Egyesült Államok	2,5	156,0
Ausztria	3,2	121,9
Anglia	0,6	650,0
Franciaország	6,8	57,4
N Sz K	2,8	139,3
Olaszország	8,0	48,8 8/

A tőkésországokhoz a netto termelés indexe alapján szá-
mitott magyar adatot a többi országhoz a teljes termelés
alapján számított adatokkal kell hasonlítani.

A termelés emelkedésének a termelékenységek növekedéséből
fedezett hányada - az ipari főcsoportokat vizsgálva -
legnagyobb az élelmiszeriparban /69,4 %/, legalacsonyabb
a könnyűiparban /37,2 %/. Ha nem is lehetett a termelés
növekedésének kétharmad részét a termelékenység emelke-
déséből fedezni, mégis öröndetes, hogy ez az ország a
hároméves terv folyamán egyre javuló tendenciát mutatott.
1959-ben 38,8 %-ot, 1960-ban már 48,4 %-ot tett ki a
termelékenységből fedezett hányad.

8/ U. o.

A hároméves tervünket 1960-ban befejeztük. A terv teljesítésének, illetve jelentős túlteljesítésének eredményeként a nemzeti jövedelem a tervezett 13 %-kal szemben 22 %-jal nőtt. A nemzeti jövedelemnek a tervezettnél nagyobb növekedése annak köszönhető, hogy a dolgozókat sikerült mozgósítani a hároméves terv által megjelölt gazdasági célkitűzések végrehajtására. Összességében az ipari termelés a tervezett 22 % helyett több mint 40 %-kal nőtt. Mindez kedvezően járult hozzá a lakosság életszínvonalának fejlődéséhez. Ennek legkifejezőbb mutatója a reálbérek növekedése, mely a tervezett 6 % helyett 9 %-ra emelkedett.

A bevezető eddigi részében tárgyalt kérdések részletes elemzése szükséges volt azért, mert ennek tükrében sokoldalubban vizsgálat tárgyává lehet tenni a szegedi üzemek termelő tevékenységét a tárgyalt időszak alatt teljesített eredményeik alapján. Ha az országosan felmerült problémák sematikusan nem is hasonlíthatók a helyi ipari üzemek problémáihoz, mégis sok vonatkozásban azonos következtetésre lehet, sőt kell jutni a helyzet elemzése során.

I. A SZEGEDI ÜZEMEK TERMELŐ-
TEVÉKENYSÉGÉNEK ÁLTALÁNOS
ÁTTEKINTÉSE

1. A párt iparszervező és ter-
melést segítő tevékenysége

Nép gazdaságunk fejlődését érintő problémák - melyek a bevezető előző részében nyertek részletezést - érintették Szeged iparának fejlődését is. Az 1955-ös év jelentős eseménye volt a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének március 2-4-i ülése, illetve az ott hozott határozatok. A Magyar Dolgozók Pártja Szeged Városi Bizottsága - a Központi Vezetőség határozata alapján - az ipari pártszervezetek figyelmét is arra hívta fel: vizsgálják meg az ipar helyzetét, tegyenek lépéseket a Központi Vezetőség határozatának szellemében a meglévő és a termelés zavartalan megvalósítását gátló problémák kiküszöbölésére. A Városi Pártbizottság széleskörű aktívulás keretében 1955 március 12-én hívja fel a figyelmet a Központi Vezetőségi ülés alapján jelentkező helyi teendőkre. A politikai munka erősítése mellett főként a termelés pártellenőrzésének hangsúlyozása kap nagy szerepet. Ennek keretében a termelési terv teljesítésére irányuló agitációs munka kerül előtérbe. A Városi Pártbizottság Végrehajtóbizottsága III. negyedévi munkaterve - mely a Központi Vezetőség márciusi határozatának végrehajtását tekinti főfeladatnak - az ellenséges hízetek leleplezése mellett az új normák, új bérezési elvek megszilárdítását, a termelékenység növelését célzó új műszaki intézkedések folyamatbátételét jelöli meg fontos feladatként. A Pártbizottság Végrehajtóbizottságának a termelés sikeres megvalósítását célzó határozatai lejutnak az üzemekbe is, azonban a tennivalók nem egy esetben igen általánosan nyernek

megfogalmazást.

A termelés megjavítására irányuló intézkedések eredményeinek számbavételét jelentette az MDP Központi Vezetőségének 1956 július 18-21-i ülése után megtartott városi pártaktiva értekezlet, melyre 1956 augusztus 12-én került sor. A pártaktiva előadója, Vereska András pártbizottsági titkár a politikai helyzet elemzése mellett felvázolta az ipari termelés 1956 I. félévi eredményeit. E beszámoló alapján:

Az ipari termelés I. félévi terve 105 %-ban nyert teljesítést. Ezen belül

- a minisztériumi ipar	105,7	%
- az állami helyi ipar	106,7	"
- a szövetkezeti ipar	95,5	"
- a munkáslétszám	0,4	%-kal nőtt
- egy munkásra eső termelés	4,0	" " "
- a munkásfluktuáció	2,7	%-kal csökkent.

9/
A műszaki, technikai színvonal emelése érdekében Szeged husz üzemében mintegy 440 műszaki intézkedést terveztek. A beszámoló azonban azt is megállapítja, hogy a műszaki színvonal emelésére irányuló intézkedések nem váltak széles tömegmozgalommá. A beszámoló a termelésben meglévő bürokratikus vonásokat ostorozza.

Összességében - a beszámoló alapján felvázolt termelési helyzetet látva - azt kell megállapítani, hogy Szeged üzemének termelése az 1956-os év I. felében produkált eredménye alapján nem alakult kedvezőtlenül.

Az elhelyezettlen munkaerő foglalkoztatása céljából már akkor is felmerült néhány üzem bővítésére, rekonstrukciójára vonatkozó igény. Ennek megvalósítására az adott körülmények közt nem kerülhetett sor, mert az ellenforradalmi felkelés - átmenetileg - nem előre

9/ MDP Szeged Városi Bizottságának Irattára, 1956.

vitte, ellenkezőleg, Szegeden is visszavetette az ipari termelés tökéletesítésére irányuló törekvéseinket.

Az ellenforradalom fegyveres leverése után az 1956-os év a szegedi üzemekben is a politikai konszolidáció megszilárdítására irányuló törekvés jegyében telt el. Megszervezik az üzemi pártszervezeteket, tájékoztatják az üzemek dolgozóit a reális helyzetről, a munkástanácsok rendszerellenes tevékenységének leleplezése, az ellenforradalmárok által eltávolított vezetők visszahelyezése, illegális munkástanácsok felszámolása stb. képezték a politikai munka fő lényegét. A helyi pártszervezeteknek ebben az időszakban még nincs erejük arra, hogy figyelmüket nagymértékben a termelés megjavítására fordítsák.

A szegedi üzemek termelési tevékenysége fokozatosan visszatér a normális mederbe. A Magyar Szocialista Munkáspárt Szeged Városi Intézőbizottsága 1957 május 11-én néhány nagyobb üzem pártszervezetének munkamódszerét vizsgálva megállapítja, hogy ha a termelés frontján nincs is minden rendben, de van már kedvező előrehaladás is. Pl.:

	1956 III. n.év	1957 I. n.év
Szegedi Ruhagyár		
- termelés	100,0 %	87,0 %
- önköltség	94,4 "	99,0 "
- darabbéres termelés	76,4 "	73,0 "
Ujszegedi Kender és Lenszövő		
- termelés	100,0 %	87,4 %
- önköltség	94,4 "	99,2 "
- darabbéres termelés	53,0 "	49,8 "

	1956 III. n.év	1957 I. n.év
Szegedi Kenderfonó		
- termelés	100,0 %	92,2 %
- darabbéres termelés	85,8 "	96,1 "
Szegedi Textilművek		
- termelés	100,0 %	87,4 %
- önköltség	85,8 "	96,1 "
- darabbéres termelés	mindenki, kivéve a karbantartók 10/	

A táblázatban kimutatott előrelépésben különösképpen nagy jelentőséggel bír a darabbéres termelésre való visszatérés, hiszen az ellenforradalmárok üzemben hangoztatott fő követelései közé tartozott a kialakított normák elvetése és az időbéres termeléshez való visszatérés, mivel időbéres termelés keretében jobban el lehetett lógni az időt.

A szegedi üzemek termelési tevékenységének konszolidálódását az 1957. II. negyedévi tervteljesítési eredmények mutatják legjobban. Az MSZMP Szeged Városi P. B. Végrehajtóbizottsága 1957 augusztus 2-i ülésén már azt állapítja meg, hogy a szegedi üzemek második negyedévi tervüket mind a minisztériumi ipar, mind az állami helyi ipar vonatkozásában egyaránt 110 %-ban teljesítik /az I. negyedévi teljesítés 109 % volt/; ez az eredmény 4 %-kal jobb, mint az 1956-os év II. negyedévének eredménye.^{11/} Ha egyes üzemekben voltak is még lemaradások, de az összesített eredmény azt mutatja, hogy 1957 II. negyedévének végére a szegedi üzemek termelése kiheverte az 1956-os ellenforradalom okozta megrázkódtatást. Azonban hogy a termelés még mindig

10/ Az MSZMP Szeged Városi Intézőbizottságának jkv.
1957 május 11.

11/ Az MSZMP Szeged Városi Intézőbizottságának jkv.
1957 augusztus 2.

nem került a pártmunka, továbbá a közérdeklődés közép-pontjába, azt legjobban az 1957 júliusában rendezett pártaktiva hangulata is mutatja. Az aktivaülésen, melyen jelen volt Révai József is, az MSZMP Központi Bizottságának képviselőjében, a hozzászólók foglalkoztak az ellenforradalom kérdéseivel. Éles ellenforradalomellenes hangulat alakult ki, azonban a termelésről nem esett szó. A termelési eredmények azonban ekkor már biztatóak voltak, 1957 végére végbemenő gazdasági konszolidáció eredményeképpen reális feltételek teremthettek meg az 1958 január 1-ével meginduló új hároméves terv megvalósításához.

Az MSZMP Városi Pártbizottsága 1958 I. felében napirendre tűzte azokat az iparfejlesztési feladatokat, melyek megvalósításával gyorsítani lehet az ipar technikai, műszaki színvonalának fejlesztését. Ezek a célkitűzések elsősorban a beruházások összegének növelésére irányultak, megjelölve egyben azt a fontossági sorrendet is, melynek figyelembevételével az iparfejlesztési politikát folytatni kell. A szegedi üzemek 1958. I. féléves tervteljesítésének értékelése, mely már újabb eredményekről ad számot, az eredmények mind a minisztériumi, mind az állami helyi ipar terveinek telteljesítésében jut kifejezésre. Az értékelés csak néhány üzemnél /Szegedi Ruhagyár, Szegedi Fonalmentő stb./ mutat még lemaradást. 1959-ben már 11 %-kal többet termeltek a szegedi üzemek a tervezettnél, a város üzemeiben kibontakozóban van a szocialista versenymozgalom. A Szeged Városi P. B. Végrehajtóbizottságának 1960 május 11-i ülésén már arról adnak számot, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1959. márciusi határozatában foglalt termelési feladatok Szeged város vonatkozásában végrehajtásra kerültek. ^{12/}

12/ Az MSZMP Szeged Városi VB. jkv. 1960. május 11.
/t/71/1960/.

Az 1960. I. félévi tervek a minisztériumi ipar szintjén 108,2 %-ban, az állami helyi ipar vonalán 106,8 %-ban nyertek teljesítést. A termelékenység az 1959 évihez viszonyítva 10,1 %-kal emelkedett.^{13/} Javult a munkafegyelem, és a termelékenység javulását nagyban segítette az 1959-ben kezdeményezett és 1960-ban tovább terebélyesedő szocialista munkaverseny, mely a szocialista brigád cím elnyeréséért indított mozgalom keretében öltött testet. Az eredmények kedvezőek a hároméves terv befejezéséhez, ugyanakkor megkezdődött a felkészülés a második ötéves terv beindításához.

Szeged város ipara tehát leküzdötte azokat a nehézségeket, melyeket a dogmatizmus és a revizionizmus eluralkodása nyomán kiobbant ellenforradalom idézett elő, és az ellenforradalom fegyveres leverését követő politikai és gazdasági konszolidáció az új hároméves terv befejezésével a szocialista ipari termelés jóval magasabb szinten valósult meg a tárgyalt időszak végén, mint 1955-ben. Az 1960. január 1-ével induló új ötéves terv szilárd bázisra épült.

2. Szeged iparjának szerkezete

Mielőtt rátérnénk a szocialista iparfejlesztés 1955-1960 közti fejezetének elemzésére, Szeged város vonatkozásában, - néhány számadat tükrében - rá kívánok mutatni néhány olyan ismérvre, mely jellemzi Szeged város iparjának helyzetét.

Szeged Dél-Magyarország legjelentősebb ipari centruma. Csongrád megye ipari vállalatainak mintegy 60 %-a Szegeden található. Szeged iparjának szerkezetére vonatkozólag a következőket lehet elmondani: a szegedi székhelyű iparvállalatok közül 17 minisztériumi, illetve

^{13/} Az MSZMP Szeged Városi VB. jkv. 1960. augusztus 2. /t/103/1960/.

országos főhatósági szervezethez tartozik. Az állami helyi ipari vállalatok száma 1955-ben 13, 1960-ban 15. A kisipari termelőszövetkezetek száma 1955-ben 19, 1959-ben pedig 27 volt. Az ipar szerkezetében a könnyűipar a domináló. A vállalati teljes termelésből 1955-ben a nehézipar 5,8 %-ban, a könnyűipar 64,2 %-ban, az élelmiszeripar 30,0 %-ban részesült. 1960-ra már eltolódás jelentkezik, ugyanis ekkor a nehézipar 17,8 %, a könnyűipar 57,8 %, az élelmiszeripar pedig 24,4 %-ban részesül. A munkáslétszám 1955-ben 13 %-ban a nehéziparban, 70,9 %-ban a könnyűiparban, és 16,1 %-ban az élelmiszeriparban nyer foglalkoztatást. 1960-ban 15,8 % a nehéziparban, 67,6 % a könnyűiparban, és 16,6 % az élelmiszeriparban. A tárgyalt időszak alatt kedvezően alakult globálisan az egy munkásra jutó vállalati teljes termelésnövekedés. A legnagyobb növekedés a nehézipar vonalán következett be. 1955-ben a nehéziparban 53 ezer forint, a könnyűiparban 107 ezer forint, az élelmiszeriparban pedig 222 ezer forint volt, 1960-ban a nehéziparban 196 ezer, a könnyűiparban 149 ezer, az élelmiszeriparban pedig 259 ezer forint volt az egy munkásra jutó vállalati teljes termelés. 1955-ben 15.715 és 1960-ban 24.195 főt foglalkoztatott az ipar.^{14/}

14/ Számadatok a KSH Csm. Ig. Évkönyveiből, 1955-1960.

Szegedi üzemek alapításuk sorrendjében

Sor- szám	Üzem neve	Alapítási éve
<u>Minisztériumi ipar</u>		
1.	Szegedi Kenderfonó	1883
2.	Dél-Magyarországi Rostkikészítő	1886
3.	Ujszegedi Kender és Lenfonó	1888
4.	Szegedi Butorgyár	1895
5.	Dél-Magyarországi Áramszolgáltató	1896
6.	Szegedi Vágóhid	1904
7.	Szegedi Szalámigyár	1905
8.	Szegedi Cipőgyár	1905
9.	Szegedi Jutaárugyár	1921.
10.	Szegedi Falemezgyár	1922
11.	Szegedi Vasöntőde	1937
12.	Szegedi Konzervgyár	1940
13.	Szegedi Paprikafeldolgozó	1945
14.	Szegedi Ruhagyár	1949
15.	Szegedi Szőrme és Bőrruhakészítő	1949
16.	Szegedi Textilművek	1950
17.	Szegedi XI. Autójavító	1950
<u>Állami helyi ipar</u>		
1.	Szegedi Gázmű	1864
2.	Szegedi Nyomda	1864
3.	Szegedi Finommechanika	1874
4.	Szegedi Viz és Csatornamű	1904
5.	Szegedi Ecsetgyár	1907
6.	Szegedi Sütőipari	1917
7.	Szegedi Kádáripari	1941
8.	Szegedi Seprűgyár	1949
9.	Szegedi Homokkitermelő	1950
10.	Szegedi Anna Szikviz és Gyógyviz	1950
11.	Szegedi Férfi és Női Divatszabó	1951
12.	Szegedi Dekoráció	1952
13.	Szegedi Hangszerkészítő	1953
14.	Szegedi Fonalfeldolgozó	1955
15.	Szegedi Magfeldolgozó	1956

Kisipari termelőszövetkezetek alapítási évek
sorrendjében

Sor- szám	Szövetkezet neve	Alapítás éve	Részlegek száma
1.	"Április 4" Első Cipő Csizma	1907	16
2.	Szegedi Férfiszabó	1913	6
3.	Szegedi Vas- és Fémipari	1948	6
4.	Szegedi Nőiszabó	1949	3
5.	Szegedi "Nívó" Játék és Tömegcikk	1950	1
6.	Szegedi Kovács-Bognár	1955	5
7.	Szegedi Papucskészítő	1951	4
8.	Szegedi Böröndös és Fésű- készítő	1951	2
9.	Szegedi Felszabadulás Asztalos	1951	3
10.	Szegedi Kárpitos	1951	6
11.	Szegedi Műszerész és Gépjármű- javító	1951	9
12.	Szegedi Gumiipari	1951	4
13.	Szegedi Mérlegkészítő	1951	3
14.	Szegedi Óra-Ékszer	1952	14
15.	Szegedi Orvosi Műszergyártó	1952	4
16.	Szegedi Tűzhelykészítő	1952	2
17.	Szegedi Tudományos Eszközöket Termelő	1952	1
18.	Szegedi Minőségi Ruhajavító	1953	2
19.	Szegedi Tömegcikk Készítő	1954	1
20.	Szegedi Vegyesipari	1957	3
21.	Szegedi Épület és Bútorasztalos	1957	1
22.	Szegedi Vegyipari és Szappanf.	1957	6
23.	Szegedi Fémárukészítő	1957	2
24.	Szegedi Épületlakatos	1957	1
25.	Szegedi Siketek Vegyesipari	1958	1
26.	Szegedi Szűcsipari	1958	2
27.	Szegedi Dobozkészítő	1959	1

II. A M Ű S Z A K I F E J L E S Z T É S

A L A K U L Á S A

1. A b e r u h á z á s o k

Az ipari üzemek államosítása, de főként a kisüzemek összevonása az iparszervezés, a tanyai települések elcsatolása, - öbálló községek létesítése és nem utolsósorban a beruházások állandó növekedésének eredményeként az egykor mezőgazdasági jellegű Szeged - ha nem is olyan mértékben, mint a kifejezetten ipari városok - egyre jobban ipari jellegűvé vált. A tárgyalt időszak alatt ipari beruházásunk színvonala évről-évre növekedett. Országosan a népgazdasági beruházásoknak az ipar 1958-at megelőzően mintegy 41-44 %-át vette igénybe. Ez a részesedés azonban 1958-1960 között - az első öt-éves tervidőszakhoz képest - valamelyest csökkent. Az ipari beruházások hányada az összes beruházásokban - a három év átlagában mint egy 40,8 %-ra tehető.

Az ipar helyreállítására az ipari termelés korszerűsítésére, az ipar rekonstrukciójára jelentős összegeket fordított népi államunk Szegeden is. A tárgyalt időszakban nem annyira az új vállalatok létesítése, hanem inkább a meglévők korszerűsítése képezte a fő feladatot. Mindössze a Fonalmentő Vállalat és a Melléktermék és Hulladékfeldolgozó Vállalat létrehozásával növekedett Szeged üzeminek a száma, mely vállalatok létrehozásával a tanácsi szervek a csökkent munkaképességűek foglalkoztatását igyekeznek elősegíteni.

A vállalatok korszerűsítésére, rekonstrukciójára irányuló törekvések az 1956-os ellenforradalmi lázadás leverését követő politikai konszolidáció után élénkültek meg. A szegedi üzemek iparfejlesztésének nagyobb mérvű célkitűzéseit az MSZMP Szeged Városi Bizottságának 1958-ban megtartott ülésén fogalmazták meg. A legége-

többben jelentkező iparfejlesztési igények megfelelő indoklással eljutottak az illetékes kormánysszervekhez. Az igények felsorolása közt igen jelentős összegű beruházások szerepeltek. Így pl.:

- Szegedi Ruhagyár gépparkjának bővítésére	1.501.000.- Ft
- Szegedi Cipőgyár gépparkjának felújítására	9.600.000.- "
- Szegedi Hűtőház bővítésére	3.000.000.- "
- Szegedi Vágóhid kazán és raktár építésére	5.456.000.- "
- Szegedi Szalámigyár új raktárainak építésére	6.000.000.- "
- Szegedi Paprikafeldolgozó rekonstrukciójára	10.800.000.- "
- Szegedi Falemezgyár gépparkjának kicserélésére	1.300.000.- "
- Ujszegedi Kender és Lenfonó cérnázó üzemének felújítására	3.000.000.- "
- Szegedi Ecsetgyárnál új üzmrész építésére	680.000.- Ft-

nyi összeg felhasználásával. 15/

A Pártbizottság iparfejlesztési irányelvei a felsoroltakon kívül még számos igényt terjeszt elő Szeged valamennyi vállalatát érintve és tetemes összeget, mintegy 178 millió forintot kér beruházásokra. Az előterjesztett beruházási igényhez fűzött indoklás sokoldalúan elemzi a beruházások teljesítése nyomán várható fejlődést, mely elsősorban a termelékenység emelkedésében, és a nagyobb létszám foglalkoztatásának lehetőségében éreztetné hatását. A kért beruházások teljesi-

15/ Az MSZMP Szeged Városi Bizottságának jkv. 1958.
május 28.

tésének egyik nagy előnye lenne, hogy eredményeképpen mintegy 3,247 dolgozóval lehetne többet foglalkoztatni a szegedi üzemekben, mit azt megelőzően. Ez viszont kétségtelenül nagy segítséget jelentene az akkor még meglévő - főként részleges - munkanélküliség felszámolásában. Az előterjesztett igény több évre szóló fejlesztést irányzott elő, így annak teljesítését lehetetlen egy év alatt mérni. A szegedi üzemek által felhasznált beruházási összegeket, azoknak alakulását szemléltető módon iparáganként az alábbi táblázat szemlélteti, dokumentálva egyúttal azt is, hogy a Városi Pártbizottság által előterjesztett igény nem maradt papíron, a kielégítés jó úton halad.^{16/} Az összehasonlítás érdekében ugyancsak táblázaton keresztül szemléltetem, azt, hogyan alakultak a beruházások a tárgyalt időszak alatt országosan.^{17/}

^{16/} KSH Csm. Ig. Évkönyvei, 1955-1960.

^{17/} KSH Évkönyvei, Budapest 1955-1960.

Beruházások népgazdasági ágak szerint

/millió Ft/

Negnevezés	1955	1956	1957	1958	1959	1960	Összesen
Nehézipar	35,5	34,5	18,6	58,8	9,0	55,9	212,1
Könnyűipar	14,5	10,3	14,0	23,2	19,0	51,3	132,3
Élelmiszeripar	6,7	8,5	8,2	21,3	21,6	32,3	98,6
Ipar összesen:	56,5	53,3	40,8	103,3	49,6	139,5	443,0
Építőipar	0,2	0,6	1,0	3,0	4,5	9,5	18,8
Mezőgazdaság	15,0	9,6	7,0	17,4	33,8	40,6	123,4
Közlekedés	12,7	11,0	10,6	27,0	10,6	21,2	93,1
Kereskedelem	4,8	3,7	5,4	10,2	15,8	13,9	53,8
Kommunális	21,0	22,6	28,9	71,7	99,6	119,1	362,9
Összesen:	110,2	100,8	93,7	232,6	213,9	343,8	1095,0
Szövetkezetek	-	-	-	-	-	-	-
Mind összesen:	110,2	100,8	93,7	232,6	213,9	343,8	1095,0

16/ A KSH Csm. Ig. Évkönyvel, 1955-1960.

Beruházások alakulása országosan népgazdasági ágak szerint

1955-1960 /millió Ft/

Negnevezés	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Mezőgazdaság	3852,7	4652,8	3967,6	4980,3	11054,4	12539,4
Kőnyitányipar	397,5	330,3	409,6	537,5	1226,0	1496,9
Élelmiszeripar	447,5	414,6	321,8	351,6	769,2	921,2
Ipar összesen:	4697,7	5397,7	4699,0	5869,4	13049,4	14957,5
Építőipar	91,2	198,3	208,0	317,6	569,0	578,5
Mezőgazdaság	2665,3	1794,3	1256,5	2751,5	5727,6	7574,4
Közellés	950,0	1009,5	876,9	2589,3	3876,9	4463,3
Kereskedelen	361,0	387,9	481,5	961,3	1849,5	11363,1
Kommunális	2442,0	2783,8	3715,7	6566,1	7533,5	8530,4
Összes beruházás:	11207,2	11571,5	11241,1	22966,6	32121,9	37467,2

17/ KSH Évkönyvel, Budapest 1955-1960.

A felhasznált beruházások gazdasági ágazatonkénti megoszlásából azt látjuk, hogy a növekedés döntő mértékben az ipar - ezen belül is elsősorban a nehézipar - fejlesztésének vonalán jelentkezik. E tényből azt a következtetést kell levonni, hogy a szegedi iparosítás politikáját nem érintették kedvezőtlenül azok a revizionista nézetek, amelyek az iparfejlesztés - első helyen a nehézipar elsődleges fejlesztésének - tagadásában jutottak kifejezésre? Azt hiszem, ezt így egyértelműen nem lehet kijelenteni. A kedvezőtlen hatás elmaradásának okát a nehézipari beruházások vonatkozásában ott kell keresni, hogy Szeged iparában nem játszik döntő szerepet a nehézipar, így a nehézipar fejlesztésére fordított beruházási összegek megadása illetékes szervek részéről nem úgy képezte a mérlegelés tárgyát, mint egy-egy nehézipari bázis fejlesztésének kérdése. A szegedi ipar könnyűipari és élelmiszeripari jellegéből adódóan a kapott beruházások összege - nehézipari beruházásokhoz viszonyítottn - nagyobb is lehetett volna.

Ha a nehézipari beruházások kérdését nem is érintette a revizionista politika olyan mértékben, mint országosan, de a beruházások növekedésexa tárgyalt időszakban itt sem törésmentes. A beruházások vonalán az 1956-os ellenforradalom káros hatása az 1957-es évben érződik jobban, amikor is az előző évi szinthez viszonyítva jelentős visszaesés következik be. Ez érthető is, hiszen a népgazdaság rendelkezésére álló erőforrásokat 1957-ben az ellenforradalom által okozott tetemes kár elhárítására kellett fordítani, amely legnagyobb mértékben Budapesten jelentkezett. A beruházások vonalán nagyobb-mérvű fejlődés 1958-ban következik be, amikor is az éves beruházási összeg több mint 200 %-kal haladja meg az 1955 évit, és 1960-ra ez a növekedés már több mint 300 % az 1955-öshöz mérten. Említésre méltó még a be-

beruházások gazdasági ágazonkénti megoszlásának vizsgálatánál, hogy a nem ipari jellegű beruházásokon - /közlekedés, kereskedelem, kommunális, mezőgazdasági stb./- belül elsősorban a kommunális ágazat fejlődése emelkedik ki. Az összes beruházások - beleértve az iparit is - 32 %-át, összességében 362,9 millió forintot tesz ki a tárgyalt időszakban a kommunális jellegű beruházás, mely közvetlenül érezte hatását a lakosság lakással, vállannal, gázzal, vízzel és egyéb szolgáltatással való jobb ellátása terén.

Figyelemre érdemes az az ugrásszerű fejlődés is, mely abban jut kifejezésre, hogy 1955-ben mindössze 21 millió, 1960-ban már viszont közel a hatszorosát, összességében 119,1 millió forintot fordítottak Szegeden kommunális beruházásokra, kifejezésre juttatva ezzel kormányzatunk Szegeden is, hogy alapvetően kíván gondoskodni a lakosság kommunális ellátásáról.

A beruházásoknál külön kell szólni az építőipari beruházások alakulásáról is. Igaz az, hogy az építőipar még mindig túlságosan kisipari jellegű, kismértékben nyer benne alkalmazást a gépi erő, de a beruházási értékek alakulása azt mutatja, hogy itt is jelentős az előrehaladás. 1955-ben az építőipar korszerűsítésére még mindössze csak 0,2 millió forintot fordítottak Szegeden, ezzel szemben 1960-ban ennek a többszörösét, összességében 9,5 millió forintot. Ez a növekedés - az építőipar korszerűtlensége mellett - indokolt volt azért is, mert a tárgyalt időszak második felében jelentősen megnöttek az építőiparra váró feladatok, a növekvő mértékben meginduló ipari rekonstrukciók és kommunális építkezések ellátása az építőipar korszerűsítését is indokolta. A megnövekedett építőipari feladatokra jellemző többek között, hogy sor került a Hűtőipari Vállalat új üzemrészének megépítésére, mintegy 10 millió forintos költséggel. A Szegedi Falemezgyárban hat év alatt 17,5 mil-

lió forintot ruháztak be, minek eredményeként elkészült a farostfeldolgozó üzem. Közel 10 millió forint beruházással korszerűsítik a Ruhagyárat. 19,5 millió forint beruházás nyert felhasználást a Szegedi Szalámgyár korszerűsítésére, minek eredményeként felépült a korszerű szárítótorony. A Paprikafeldolgozó üzem rekonstrukciójára a tárgyalt időszak alatt több mint 20 millió forintot fordítanak. Üzembe helyezik a Dél-Magyarországi Rostkikészítő pozdorja-feldolgozó üzembrészt. A Szegedi Jutaárugyárban 4,5 millió forintot, az Ujszegedi Kender és Lenszövőben 4,4 milliót, a Szegedi Kenderfonógyárban pedig több mint 13 millió forintot fordítanak korszerűsítési igények kielégítésére.^{18/}

A kiemelésképpen felsorolt üzemek rekonstrukciójára fordított összegek csak megközelítően - nem a teljes részletességgel - fejezik ki azokat az összegeket, melyeket államunk ezen üzemek műszaki fejlesztésére fordított 1955-1960 között. A következő táblázat a kapott beruházások anyagi, műszaki összetételének alakulását szemlélteti. Ez az összetétel kedvezően alakult.^{19/}

18/ Az említett összegek a felsorolt üzemek tervosztályainak nyilvántartásában találhatók.

19/ A KSH Csm. Ig. Évkönyveiből kigyűjtve. 1955-1960.

Teljesített beruházások anyagi műszaki összetétel szerint

/millió Ft/

Megnevezés	1955	1956	1957	1958	1959	1960	Összesen
Építés	62,1	59,8	53,5	145,0	137,5	199,6	657,5
Gép és technológia	19,1	17,2	18,3	42,8	42,5	79,8	219,7
Egyéb	19,0	23,8	21,9	44,8	33,9	64,4	207,8
Összesen:	110,2	100,8	93,7	232,6	213,9	343,8	1095,0
százalékos megoszlás							
Építés	56,5	59,3	56,8	62,3	64,3	58,1	
Gép és technológia	17,4	17,1	20,0	18,4	19,9	23,2	
Egyéb	26,1	23,6	23,2	19,3	15,8	18,7	
Összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

19/ KSH Cam. Ig. Évkönyvei 1955-1960.

Ezen kedvező összetétel elsősorban abban jut kifejezésre, hogy az építési és egyéb keretek rovasára fejlődött a gépi beruházás. 1955-ben az összes beruházásoknak még 17,4 %-át, 1960-ban már 23,2 %-át tette ki a gépi beruházások összege. Kedvező az egészben az, hogy főként 1960-ban a gépi beruházások zömét közvetlenül a termelést szolgáló gépek értéke teszi ki. Bár a fejlődés kétségtelen, mégsem mondható kielégítőnek különösen nem akkor, ha hasonlítjuk a Csongrádmegyei beruházásokhoz.^{20/} Csongrád megyében 1958-ban az összes ipari beruházásoknak 31 %-át, 1959-ben 48 és 1960-ban 44 %-át képezték a gépi beruházások. Ezt annál inkább lehet helyes irányelv-ként alapul venni, mivel a Csongrád megyei arány felel meg jobban az országos arálynak. A gépi beruházás országosan 1958-ban 31,6 %, 1959-ben már 40,5 % és 1960-ban 41,1 %-ot tett ki.^{21/} A gépi beruházások növelésének jelentőségét az adja meg, hogy segítségével kedvezően növekedhet - ha egyéb tényezők is biztosítva vannak - a termelékenység, amely elsősorban biztosíték az életszínvonal emelését létrehozó többtermelés létrehozására.

A gépi beruházások közül mint jelentősebbeket kell felsorolni az Ujszegedi Kender- és Lenztölvő Vállalat felvetőgépét, fonalszállító és szövetkondenzáló gépeit. A butoripar anyagellátását segíti elő a Dél-Magyarországi Rostkikészítő Vállalat Rostlemez üzeme, a Szegedi Falemezgyár korszerű keretfűrészze. Az élelmiszeripari vállalatok gépi beruházásai közül kiemelkedik a Szegedi Szalámigyár félautomata szalámitöltő gépsora, és a Szegedi Konzervgyár borsócséplőgépe, stb.

Melyek a beruházások során felhasználása során előállt legfőbb problémák?

20/ A KSH Csm. Ig. 1/7-1960.számú különjelentése a hároméves terv teljesítéséről /1958-1960/.

21/ A KSH Évkönyve, Budapest, 1960. 61. oldal.

A legjelentősebbnek talán azt kell említeni, hogy a legtöbb siránkozás a beruházási összegek kevés mennyisége miatt történik, ugyanakkor a konkrét esetek vizsgálatánál azt kell tapasztalni, hogy ezek az összegek nem nyernek minden esetben felhasználást. Ez azért káros, mert a beruházási keret felhasználását elmulasztó vállalatok megfosztják magukat attól a lehetőségtől is, melyet számukra a tervgazdálkodás alapján a kormányzat biztosítani tud. Az 1959 évi beruházási keret első félévi teljesítése csak 39,5 % volt, ami hozzá járult ahhoz, hogy 1959 egész évben a minisztériumi ipar 99,7, a tanácsi ipar pedig 85,4 %-ra teljesítette éves beruházási tervét.^{22/}

A beruházási keretek felhasználásához rossz példát sajnos ugyis találunk, ha egy-egy vállalat ilyen irányú helyzetét külön-külön vizsgáljuk. Az egyébként jelentős összegű beruházást végző Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalat az 1960-ra jóváhagyott 9,4 millió forintos beruházási keretből csak 6,7 millió forintot használt fel, A Szegedi Czógyár a rendelkezésre álló beruházási keretét 1958 óta állandóan 100 % alatt használja fel: 1958-ban 97,2 %, 1959-ben 81,8 % és 1960-ban 99,2 %-ban. A Szegedi Falemezgyár is 100 % alatt teljesíti beruházási tervét a tárgyalt időszak minden évében. A tervhez viszonyított lemaradás méreteit mutatja, hogy 1960-ban 11,8 millió forint beruházási tervvel szemben csak 7,5 millió forintot teljesítettek. Kisebb-nagyobb összegű beruházási tervleamaradás található a Szegedi Ruhagyárnál is a tárgyalt időszak minden évében.^{23/}

22/ MSZMP Szeged Városi VB. jkv. T/149/1959.

23/ Saját gyűjtés a felsorolt vállalatok tervosztályaitól.

2. A felújítások

Az üzemek korszerűsítésére irányuló törekvéseket - anyagi vonatkozásban - nem lehet tökéletesen érzékeltetni a beruházási keretek felsorolásával, illetve azoknak elemzésével. Teljes képet úgy kaphatunk, ha a beruházások mellett szólnunk azokról az egyéb forrásokról is, melyeknek felhasználásával egy-egy üzem vezetése igyekszik minél korszerűbb színvonalon megvalósítani a szocialista termelést. E források közé tartoznak az alábbi műszaki fejlesztési alapok:

- beruházási keret
- felújítási keret
- vállalatfejlesztési alap
- kiegészítő beruházás
- bankhitel
- exportfejlesztési alap
- önköltségcsökkentési hitel
- többlet importkezet.

Néhány kiegészítő megjegyzés a felsorolt fogalmakkal kapcsolatban: a beruházási és felújítási keretet az üzemek központi állami keretből kapják, ugymond "feltétel nélkül", aszerint, ahogy a népgazdaság beruházási teherbíróképessége ezt lehetővé teszi.

A vállalatfejlesztési alap: a vállalat önállóságának fokozása érdekében a vállalatban belüli kezdeményezések pénzügyi alátámasztására adják. A vállalatfejlesztési alap pénzügyi forrásai a vállalat éves többleteredményének a szakminisztérium által engedélyezett hányada. Ezen alap felhasználható ugyancsak beruházásokra, felújításokra, átszervezések és profilváltások költség-fedezésére, kísérleti tevékenység kiadásaira és társadalmi tanulmányi ösztöndíjakra.

Kiegészítő beruházás: mely forrás addig volt érvényben, ameddig a használt árueszközök nem kerültek állami tu-

lajdonba.

A bankhitel: olyan forrás, melyet mind a Beruházási Bank, mind a Magyar Nemzeti Bank is folyósít ugynevezett önköltségcsökkentési hitel címen, amennyiben a vállalat az eszközölt beruházás által megvalósított megtakarításból ezt két éven belül vissza tudja fizetni. Ezen hitelek általában nem építés jellegű célokra adják.

Az exportfejlesztési alap: azon külkereskedelmi vállalatoktól származik, melyeknél árkiegyenlítési nyereség jelentkezik. Az exportból származó nyereség 30 %-ából exportfejlesztési alapot létesíthetnek és abból az együttműködő iparvállalatok részére is juttathatnak olyan műszaki fejlesztési célokra, melyek az exportfeladatok gazdasági hatékonyságát segítik elő.

Önköltségcsökkentési alap: a vállalati kezdeményező-készség támogatására az önálló gazdálkodás megszilárdítására szolgál. Ezen alap lehetővé teszi, hogy a vállalatok a központilag meghatározott beruházási kerettől függetlenül saját elhatározásaikból kisebb beruházásokat valósítsanak meg, mely célra a népgazdasági terv évenként összevontan külön előirányzatot biztosít. Az idevonatkozó jogszabály célkitűzése szerint az önköltségcsökkentési alapot olyan beruházások finanszírozására kell fordítani, melyek valóban az önköltség csökkenését segítik elő.

A többlet importkeret: az esetben illeti meg a vállalatokat, ha az éves beruházási keretben olyan - főként gépi - beszerzésekre kerül sor, mely beszerzés külföldi - főként kapitalista - piacról történik és összege meghaladja a beruházási nomenklaturában szereplő összeget.

A felsorolt műszaki fejlesztési alapok közül - a beru-

házási keret után - összecszerően is legtetemesebb összeget a felújítási keretek tesznek ki. Ezen megállapítások bizonyításaként a mellékelt táblázat szolgál szemléltetésül.^{24/}

24/ A KSH Csm. Ig. Évkönyveiből kigyűjtve. 1955-1960.

Felújítás

/millió Ft/

Megnevezés	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1955-1960
Nehézipar	10,2	-	8,7	12,1	21,9	28,2	81,0
Könnyűipar	9,6	-	8,0	9,5	13,6	17,8	58,5
Élelmiszeripar	2,7	-	0,7	1,6	2,8	4,5	12,3
Ipar összesen:	22,5	-	17,4	23,2	38,3	51,2	152,6
Építőipar	0,5	-	0,5	0,3	1,5	0,8	3,6
Mezőgazdaság	0,8	-	0,3	0,5	1,0	0,9	3,5
Közlekedés	10,2	-	106,9	137,1	281,5	166,0	701,7
Kereskedelem	0,7	-	1,2	1,3	1,2	0,5	4,9
Kommunális	6,1	-	5,5	6,8	8,7	11,8	38,9
Állami helyi ipar összesen:	40,8	-	131,8	169,2	332,2	231,2	905,2

24/ A KSH Csm. 18. évkönyveiből kigyűjtve 1955-1960.

Bár az 1956-os adatok nem állnak rendelkezésünkre, mégis az 1955-1960 közti öt év felújítási hitele megközelíti a tárgyalt időszak teljes beruházási keretét. Ha azonban a felújítások népgazdasági ágankénti megoszlását vizsgáljuk, azt látjuk, hogy - ellentétben a beruházások megoszlásával - a felújítások zöme a nem ipari jellegű /közlekedés, építés, kereskedelem, kommunális stb./ területekre esik. E területek közt kiemelkedő helyet foglal el a közlekedésben felhasznált felújítási keret növekedése. Ez a növekedés különösen szembetűnő az 1955-1957-es évek összehasonlításánál, amikor is több mint tizszeres fejlődést láthatunk, majd egészen 1960-ig ha nem is ilyen tempóban, de a felfelé fejlődés állandóan érvényesül. Nem vitás, hogy e felújítási összeg növekedésének hatása kedvezően érződött Szeged közlekedésének fejlődésében.

Ha a felújítási keretek zömpt nem is az ipari jellegű felújítások képezik, ez a műszaki fejlesztési lehetőség - egyes üzemek esetében -összepszerűség terén vetekszik a beruházási keretekkel. Így pl. hat év alatt a Szegedi Jutafonógyárban 7,1 millió felújítási hitel került felhasználásra. /Beruházási hitel 4,5 millió forint volt./ A Szegedi Kenderfonógyárban 18,1 millió /a beruházási hitel 13,3 millió volt/. Az Ujszegedi Kender- és Lenszövő Vállalatnál a 4,4 millió forintos beruházási összeggel szemben 7,8 millió forintot fordítottak felújítási célokra. De hasonlóan nagyobb összeget tett ki a felújítási keret a Szegedi Paprika-foldozó Vállalatnál, a Szegedi Falemezgyárnál, a Szegedi Ruhagyárban és a Szegedi Szalámigyárban is.^{25/}

A beruházási és felújítási keretek - bár összepszerűség tekintetében a legjelentősebbek a műszaki fejlesztési alapok közül - mégsem fejezik ki teljes egészében azokat az anyagi eszközöket, amelyeket egy-egy vállalat

25/ KSH Csm. Ig. Évkönyveiből. 1955-1960.

felhasználhatott üzeme műszaki színvonalának tökéletesítésére. Példaként hadd említsek két vállalatot azok közül, melyek a már előzőleg felsorolt műszaki fejlesztési alapok valamennyiéhez hozzájutottak. Az Ujszegedi Kender- és Lenszövő Vállalat beruházási és felújítási keret címén a tárgyalta időszakban 12,2 millió forintot használt fel, ugyanakkor az összes műszaki fejlesztési alapokkal együtt 15,8 millió forintot, A Szegedi Szalámigyár a 22 millió forintos beruházási és felújítási kereten túl további 3,6 millió forintot használt fel egyéb műszaki fejlesztési alapokból.^{26/}

Mi a tanúság a fentiekből? Az, hogy a minőségi termelés az önköltségcsökkentés, az exportterv teljesítése nemcsak az üzemek vezetőit és dolgozóit érintik kedvezően, /premixálás, nyereségrészesedés stb./, hanem mindez kedvezően hat ki az üzemi fejlesztési alapjainak növekedésére is.

3. Műszaki, szervezési intézkedések

A jelentős összeget igénylő rekonstrukciók, nagyértékű gépek beszerzése mellett több vállalat kevés anyagi ráfordítással, szervezési intézkedésekkel, új technológiai eljárások bevezetésével is elősegítette a műszaki színvonal emelkedését. Az új technológia alkalmazása terén leginkább élen jártak a Könnyűipari Minisztérium által kitűzött célfeladatok végrehajtásával.

A Szegedi Kenderfonógyárban kidolgozták az ugynevezett szimplex /több munkafolyamatot megtakarító/ kenderfonás gyártás-technológiáját, a kenderszál és kenderkóc termelésének legjobb módszerét és ezek nagyüzemi alkalmazását.

^{26/} Saját gyűjtés a felsorolt vállalatok tervosztályaitól.

A Szegedi Jutaárugyárban megvalósították az egyes nyersanyagok külön történő kártolását, és nyújtógépen való keverését, új emulziós pácolási eljárást és automata vetülék cséveváltót alkalmaztak. A termelékenység növelését eredményezte a Szegedi Butorgyárban a heti zárt termelési ciklus alkalmazása. Több üzemben, így a Szegedi Ruhagyárban, a Szegedi Szőrme és Bőrruhakészítő üzemben, a Szegedi Cipőgyárban bevezették, illetve kibővítették a szalagrendszerű termelést. A korábban /1956 előtt/ kézzel végzett munkát gépesítették a Szegedi Szőrme és Bőrruhakészítőben, a Szegedi Butorgyárban és a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalatnál. Az utóbbi vállalatnál a paprikahasítás mázsánkénti munkaidő szükséglete 154 órától 9 órára csökkent a gépesítéssel. Üzemen belül átszervezést hajtottak végre a gépek technológiai sorrendbe állításával a Szegedi Kender- és Szegedi Jutaárugyárban. Egyes megoldással intézik a Csepel tehergépkocsik javítását a XI.sz. Autójavító Vállalatnál. A vállalat 13 db csere-tehergépkocsi-val rendelkezik, és a javítás idején ezeket a javító vállalatok rendelkezésére bocsátja, és így azoknak fővarozáskiesése nincs. Mint jelentős technológiai újítást kell említeni a Szegedi Szalámigyárnál a szalámi szikkasztási idejének vegyi módszerekkel történő csökkentését, a Dél-Magyarországi Rostkikészítő Vállalatnál az áztatóvíz oxigénes dúsításával a kender áztatási idejének további csökkentését.

Említést érdemel, hogy egyes vállalatok néha irreális feladatok megvalósítására törekszenek. Pl. A Dél-Magyarországi Rostkikészítő Vállalatnál a kenderturbina teljesítményének 40-50 %-kal történő emelése során az egyik turbinát összetörték /értéke kb. 1,5 millió forint/.

Általában a megvizsgált vállalatok nagyobbik részénél a géppark elavult, előregedett. Kivételt képez a Sze-

gedi Textilművek, amely viszonylag korszerű gépekkel és berendezésekkel rendelkezik. Az a véleményem, hogy ezen kedvezőtlen helyzetre - tudniillik a gépek előregedésére - a vállalatok gyakran hivatkoznak különösen akkor, midőn a termelékenység emeléséről, illetve a technológiai újítások számonkéréséről van szó. Olyan vélemény alakul ki egyes vállalatoknál, hogy az elavult gépekkel már nem lehetséges a termelékenység további növelése.

III. TERMELÉS

1. A teljes termelés és termelési lékenység alakulása

Az ipari tevékenységet folytató szegedi vállalatok és kisipari termelőszövetkezetek 1955-1960 között összesen 11 milliárd 673 millió 300 ezer forint értéket termeltek. Az összefoglaló táblázat alapján nyert és összeszerűen kifejezett termelési érték a szegedi székhelyű ipari vállalatok és kisipari termelőszövetkezetek adatait tartalmazza. Ipartelepnek vettem azokat az egységeket, amelyekben 1955-1960 között termelés folyt. A termelés értékét 1959. január 1-ig a minisztériumi és állami helyi ipar élelmiszeripari vállalatainál 1954 évi változatlan áron a többi tanácsi vállalatok esetében és a szövetkezeti iparban az 1959. január 1. előtti forgalmi adó nélküli folyó áron közlöm. /A két ár közti eltérés különbségét nem sikerült megállapítanom, mivel a különbség megállapításához szükséges szorzókulcs sem a KSH-nál, sem a termelővállalatoknál nem állt rendelkezésemre. A hat év alatt létrehozott teljes termelési érték összegét és évenkénti, valamint iparágankénti megoszlását az egy főre jutó termelés alakulását a mellékelt táblázatok szemléltetik.^{27/}

27/ A KSH Csm. Ig. Évkönyveiből. 1955-1960.

Vállalati teljes termelés
/millió Ft/

Megnevezés	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Minisztériumi ipar						
a/ Nehézipar	91,6	93,2	95,3	117,2	142,8	511,6
b/ Könnyűipar	931,2	777,2	946,0	1026,4	1112,2	1668,5
c/ Élelmiszeripar	345,7	364,0	383,1	433,5	480,2	694,9
Minisztériumi ipar összesen:	1366,5	1224,4	1424,4	1577,1	1735,2	2875,0
Állami helyi ipar						
a/ Nehézipar	17,6	16,9	22,0	21,4	21,8	33,5
b/ Könnyűipar	32,3	39,0	59,7	66,2	72,2	103,1
c/ Élelmiszeripar	39,0	38,2	37,2	39,3	42,9	54,6
Állami helyi ipar összesen:	88,9	94,1	118,9	126,9	136,9	191,2
Állami ipar összesen:	1455,4	1318,5	1543,3	1704,0	1872,1	3066,2
Szövetkezeti ipar	91,5	80,5	111,0	115,9	138,6	177,3
Szocialista ipar összesen:	1546,9	1399,0	1654,3	1819,9	2010,7	3243,5

27/ A KSH Csm. Ig. Évkönyvvel 1955-1960.

Vallalati bolics termelői gazdaságai finanszírozásának

Mezőgazdaság	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Borsótelep	102,2	110,1	117,3	130,6	164,6	545,1
Kőnyúltelep	1055,0	896,7	1116,7	1238,3	1323,0	1948,9
Kislételep	382,7	382,2	420,3	472,8	617,1	749,5
Összesen:	1946,9	1389,0	1654,3	1819,9	2104,7	3243,5
százalékos megoszlás						
Borsótelep	7,0	7,8	7,1	7,6	7,8	15,8
Kőnyúltelep	68,2	64,2	67,5	66,4	62,9	61,1
Kislételep	24,8	28,0	25,4	26,0	29,3	23,1
Összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

27/A 333 Csm. Ig. Számvetés 1955-1960.

Egy munkásra egy napra jutó vállalati teljes termelés 1955 év %-ában

Megnevezés	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Minisztériumi ipar						
a/ Nehézipar	100,0	98,6	106,9	125,7	138,2	470,8
b/ Könnyűipar	100,0	84,2	99,7	102,9	105,6	130,5
c/ Élelmiszeripar	100,0	102,6	97,3	109,9	105,8	152,5
Minisztériumi ipar összesen:	100,0	89,6	101,2	106,1	109,5	178,7
Állami helyi ipar						
a/ Nehézipar	100,0	82,4	85,0	94,3	103,1	135,0
b/ Könnyűipar	100,0	92,6	123,9	127,0	131,9	178,2
c/ Élelmiszeripar	100,0	93,5	80,2	75,5	86,5	94,0
Állami helyi ipar összesen:	100,0	86,9	93,7	96,8	103,2	128,1
Szövetkezeti ipar	100,0	87,8	111,4	106,1	117,0	131,1
Szocialista ipar összesen:	100,0	88,8	105,3	104,2	108,5	168,1

27/ A KSH Csm. Ig. Évkönyvei. 1955-1960.

Vállalati teljes termelés alakulása a felsorolt minisztériumi vállalatokként
1955-1960 között 1000 Ft-ban*

Sor- szám	Vállalat megnevezése	1955	1956	1957	1958	1959	1960	+1955-1960
1.	Szegedi Vasöntöde	6.659	6.311	7.172	7.171	6.349	23.295	56.987
2.	XI.sz. Autójavító	14.997	15.977	20.896	23.512	28.157	28.386	131.925
3.	Délmagyarországi Áramszolgáltatató V.	24.427	26.235	52.832	71.032	89.570	415.067	679.168
4.	Szegedi Falemezgyár	31.697	28.440	35.641	45.887	44.982	120.093	306.740
5.	Szegedi Butorgyár	5.113	5.954	6.689	5.626	5.959	12.612	41.053
6.	Szegedi Textilművek	94.732	79.104	85.263	86.145	90.599	170.811	606.654
7.	Délmagyarországi Rost- kikészítő V.	53.750	49.309	49.289	57.828	64.278	140.347	414.801
8.	Szegedi Jutaárugyár	30.416	25.653	30.719	32.374	34.410	52.049	206.616
9.	Szegedi Kenderfonó	121.867	99.490	115.948	124.114	137.173	234.415	833.007
10.	Újszegedi Kender	137.585	1280001	140.874	147.426	173.308	305.136	1.024.330
11.	Szegedi Ruhagyár	315.585	254.185	331.862	351.942	365.010	348.122	1.857.706
12.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	72.126	55.887	83.307	109.785	122.720	155.246	598.071
13.	Szegedi Cipőgyár	49.310	40.930	48.910	46.474	53.539	79.220	317.483
14.	Szegedi Szalámigyár	302.084	273.828	277.922	300.353	325.801	405.054	1.885.042
15.	Szegedi Konzervgyár	49.218	46.130	52.765	63.786	76.434	152.482	440.815
16.	Szegedi Paprikafeld.	42.478	33.471	52.402	69.326	77.947	137.351	412.376
Összesen:		1.352.044	1.160.005	1.392.491	1.541.781	1.686.336	2.779.686	9.812.768

* A táblázat csak a szegedi székhelyű vállalatok adatait tartalmazza.
 27/ A KSH Csm.Ig. évkönyvel. 1955-1960

Egy munkásra jutó vállalati teljes termelés alakulása
a felsorolt minisztériumi ipari vállalatoként 1955-1960 közt.*

Sor- szám	Vállalat neve	1955	1956	1957	1958	1959	1960
1.	Szegedi Vasöntőde	50.068	-	58.309	57.368	48.098	141.181
2.	XI.sz. Autójavító	124.975	121.352	172.694	192.721	219.976	215.045
3.	Délmagyarországi Áramszolg.V.	30.156	-	41.211	51.584	56.618	252.329
4.	Szegedi Falemezgyár	46.272	40.579	50.340	51.385	47.499	127.690
5.	Szegedi Butorgyár	77.469	-	85.759	74.029	44.377	105.983
6.	Szegedi Textilművek	100.458	88.809	93.901	96.683	100.777	190.850
7.	Délmagyarországi Rostkikészítő	39.785	-	43.010	52.097	55.033	110.771
8.	Szegedi Jutáárugyár	55.605	-	55.549	52.640	13.666	82.880
9.	Szegedi Kender	66.667	63.050	62.179	66.053	69.279	116.973
10.	Ujszegedi Kender- Lencsöző	110.866	104.915	120.818	132.458	137.002	223.542
11.	Szegedi Ruhagyár	247.517	217.799	237.893	224.024	218.543	214.890
12.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	412.148	-	333.228	336.790	300.780	352.030
13.	Szegedi Cipőgyár	76.926	79.608	73.109	67.069	72.842	108.969
14.	Szegedi Szalámigyár	674.290	259.130	506.290	496.470	604.190	731.140
15.	Szegedi Konzervgyár	55.739	52.767	58.111	69.639	62.909	118.848
16.	Szegedi Paprikafeldolgozó	76.125	70.603	71.489	82.049	102.569	185.350

* A táblázat csak a szegedi székhelyű vállalatok adatait tartalmazza.

27/ A KSH Csm. Ig. Évkönyvei 1955-1960.

Vállalati teljes termelés alakulása
helyi ipari vállalatoknál 1955-1960 között
/1000 Ft-ban/

Sor szám	Vállalat neve	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1955-1960
1.	Szegedi Finommechanika	5.476	4.181	5.318	5.742	7.828	10.951	39.499
2.	Szegedi Hemokkitermelő	1.193	1.034	1.206	1.223	1.329	1.753	7.738
3.	Szegedi Házmu	7.305	7.025	7.596	8.414	9.594	20.281	60.215
4.	Szegedi Hangszerkészítő	1.544	2.618	6.124	4.289	9.738	8.662	31.969
5.	Szegedi Kádár- ipari	979	1.405	1.674	1.513	1.787	2.084	9.442
6.	Szegedi Nyomda	5.495	5.206	6.157	7.267	9.477	14.553	47.755
7.	Szegedi Fonalmentő	2.411	3.651	5.753	6.286	6.638	7.635	32.374
8.	Szegedi Férfi-Női Divatszabósság	6.485	10.565	14.224	14.462	14.317	13.546	232.873
9.	Szegedi Süteményipari V.	34.873	33.719	29.817	29.959	31.862	37.997	198.227
10.	Szegedi Anna Gyógyvíz	1.050	1.140	1.351	1.549	1.673	2.938	9.701
11.	Szegedi Ecsetgyár	9.702	9.477	12.229	13.510	14.153	30.563	89.634
12.	Szegedi Szepárdgyár	7.102	8.685	14.530	16.965	20.185	25.989	93.476
13.	Szegedi Műléktermék feldolgozó	-	68	2.932	4.525	4.626	8.756	20.907
14.	Szegedi Víz- és Csator- namű	3.000	3.057	3.109	3.328	4.708	4.945	22.147

27/ A KSH Csm. Ig. Évkönyvei 1955-1960.

Egy munkásra jutó vállalati teljes termelés alakulása
az állami helyi ipari vállalatoknál 1955-1960 között.

Sor- szám	Vállalat neve	1955.	1956.	1957.	1958.	1959.	1960.
1.	Szegedi Finommechanika	38.294	104.600	42.887	42.851	55.518	67.598
2.	Szegedi Homokkitermelő V.	59.650	47.000	50.259	53.173	55.375	73.041
3.	Szegedi Gázmű	98.716	98.943	94.950	96.712	86.432	167.611
4.	Szegedi Hangszerkészítő V.	28.072	25.417	71.264	18.251	46.233	56.247
5.	Szegedi Kádárripari	51.526	50.178	59.789	65.782	66.185	94.727
6.	Szegedi Nyomda	49.063	45.667	44.295	44.858	51.228	73.879
7.	Szegedi Fonálmű	20.092	16.825	23.773	22.775	26.767	26.903
8.	Szegedi Férfi-Női Szabóság	98.257	91.077	120.942	111.246	110.130	95.394
9.	Szegedi Sütőipari V.	252.702	240.859	211.468	228.694	230.884	265.719
10.	Szegedi Anna Gyógyvíz	874500	95.000	122.818	129.083	139.416	154.631
11.	Szegedi Écsetgyár	63.828	55.421	69.482	72.634	74.489	124.746
12.	Szegedi Sűrűgyár	35.510	37.598	62.987	72.811	72.870	82.504
13.	Szegedi Mellektermék Feldolgozó V.	-	8.500	81.444	63.732	70.009	90.268
14.	Szegedi Víz- és Csatornamű	56.603	59.941	53.603	56.406.	88.830	85.258

27/ A KSH Csm. Ig. Évkönyvei, 1955-1960.

Néhány fontosabb cikk termelése az állami iparban
1955-1960-ban

Sor- szám	Cikk megnevezése	Mennyiség	1955	1956	1957	1958	1959	1960
1.	Villamosenergia	W. O.	35.064	29.604	23.948	28.004	32.748	29.251
2.	Szürke vasöntvény	tonna	2.836	2.680	2.496	2.361	2.420	3.314
3.	Nyújtott pamutfonal	"	4.729	3.914	4.132	4.166	4.346	4.541
4.	Zsák, zsákszövet	"	1.759	1.500	1.737	1.831	2.000	2.078
5.	Női cipő	1000 pár	584	389	452	527	701	710
6.	Gyermekcipő	"	64	66	112	140	176	255
7.	Egyvezett lemez	m ³	5.325	4.194	5.003	5.004	6.098	5.986
8.	Gyümölcs-lekvár	tonna	3.781	4.776	3.753	5.014	4.220	4.361
9.	Paprikaőrlemény	"	1.886	1.326	1.714	2.879	3.006	3.106

27/ A KSH Csm. Ig. Évkönyveiből 1955-1960.

Munkások száma

/fő/

Megnevezés	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Minisztériumi ipar						
a/ Nehézipar	2.058	2.145	2.014	2.122	2.353	2.465
b/ Könnyűipar	8.843	8.777	9.054	9.518	10.225	10.457
c/ Élelmiszeripar	1.897	1.913	2.190	2.366	2.569	2.578
Minisztériumi ipar összesen:	12.798	12.835	13.263	14.006	15.137	15.500
Állami helyi ipar						
a/ Nehézipar	295	346	439	384	363	307
b/ Könnyűipar	670	877	1.011	1.105	1.159	1.1362
c/ Élelmiszeripar	206	216	246	273	269	317
Állami helyi ipar összesen:	1.171	1.439	1.696	1.762	1.791	1.986
Szövetkezeti ipar	1.297	1.307	1.440	1.590	1.779	2.024
Szocialista ipar összesen:	15.266	15.581	16.399	17.358	18.707	19.510

27/ A KSH Csm. Ig. évkönyveiből. 1955-1960.

A munkások foglalkoztatásának megoszlása a fontosabb iparágak között 1957-1960-ban

Megnevezés	1957	1958	1959	1960
Vas- és fémipar	164	172	175	207
Gépipar	380	200	461	492
Villamos gépipar		-	29	195
Műszeripar	93	148	81	88
Vas és fém tömegcikk	575	499	509	455
Villamosenergia-ipar	658	735	793	846
Építőanyagipar	219	212	228	233
Vegyipar	111	156	182	192
Nehézipar összesen:	8.200	2.122	2.458	2.708
Faipar	1.960	2.207	2.424	2.752
Nyomdaipar	172	198	226	243
Textilipar	6.019	6.120	6.490	6.682
Ruházati ipar	2.964	3.257	3.513	3.636
Vegyesipar	559	594	659	622
Kőnyűipar összesen:	11.683	12.376	13.312	13.935
Élelmiszeripar	3.019	3.312	3.535	3.618
Állami ipar összesen:	16.902	17.810	19.305	20.261

27/ A KSH Évkönyveiből, Budapest, 1957-1960.

A táblázatokban felsorolt vállalati teljes termelési érték nagyobbik részét a minisztériumi ipar, kisebbik részét a szövetkezeti ipar adja. A hat év vállalati teljes termelésének 87,3 %-a kerül ki a minisztériumi ipar üzemeiből, de csak 6,1 %-a a szövetkezeti iparból. A tárgyalt időszak alatt a minisztériumi ipar fejlődése nem törésmentes és az 1956-os ellenforradalmi lázadás sajnos jelentős visszaesést idézett elő. 1956 szeptemberében az MDP Szegedi Pártbizottságának Végrehajtóbizottsága előtt szerepel az ipari termelő munka értékelése és az 1956. július-augusztusi helyzetet meg a következő eredmények tükrözik:

Megnevezés	1956. jul.	1956. aug.
mennyiségi tervteljesítés	101,5 %	108,3 %
teljes termelési érték	102,1 "	101,7 "
termelékenység	102,5 "	102,4 "28/

E néhány számadat is mutatja, hogy közvetlenül az ellenforradalom kirobbanását megelőzően - az előírányzott termelési tervekhez viszonyítva - nem volt lemaradás a teljesítésben. Az MDP Központi Vezetőségének 1956. júliusi határozatai még tudták lelkesíteni dolgozóinkat a termelési feladatok megvalósítására is. Az ellenforradalom azonban súlyos kárt okozott a vállalati teljes termelés alakulásában. Míg a minisztériumi ipar 1955-ös vállalati teljes termelése 1.360.500 ezer forint volt, ugyanakkor a termelési érték 1956 végére 1.224.400 ezer forintra, a szövetkezeti ipar az 1955-ös 91,500 ezer forint teljes termelésről 1956 végére 80,500 ezer forintra esett vissza. A termelés csak 1957 közepén érte el ismét az 1956 előtti szintet.

A minisztériumi ipar és a szövetkezeti iparnál tapasztalt kedvezőtlen visszaesés összességében nem jelent-

kezett az állami helyi iparnál. Mi ennek az oka? Több ok is szerepet játszhatott, de alapvető az, hogy a helyi ipari vállalatok közt szerepelnek azok, amelyek elsősorban a lakosság igényének közvetlen kielégítésére termeltek és a különböző ellenforradalmi bizottságok /munkástanácsok, forradalmi bizottságok stb./ "Jóindulatának" következtében ezeknél a vállalatoknál akkor is volt termelés, midőn más vállalatoknál a legkülönbözőbb cimen tüntettek munkabeszüntetésekkel a munkástanácsok megmegújuló követeléseivel. Az 1956-os tervek globális teljesítéséhez tanácsai ipar vonalán a - minisztériumi iparhoz viszonyított% - zavartalanabb anyagellátás is hozzájárult.

Az ellenforradalom okozta kártevés elemzésére az 1957. március 12-én megtartott ipari aktiva keretében került sor. Megállapítást nyert, hogy a többször megismétlődő és hosszantartó sztrájkok következményeként 1956 novemberében 60 %-os a termeléskiesés és hogy az 1956. IV. negyedévi terv csak 56,4 %-ban nyert teljesítést a szegedi üzemekben. Ugyanakkor a jogtalanul kifizetett bérek, az utaztatás és egyéb pazarlás rendkívül megemelte a termelési költségeket. A nagyfokú termelésvisszaesés egy üzem példáján a következőképpen szemléltethető:

A Szegedi Jutaárugyár termelési értéke

1956 szeptember	hónap	100,0 %
1956 október	"	90,8 "
1956 november	"	19,4 "
1956 december	"	17,9 "

Egyedül ennek az üzemnek az ellenforradalom által okozott vesztesége 1.772 ezer forintot tesz ki.^{29/}

29/ 1957. március 12-én megtartott ipari aktiva beszámolójából. MSZMP Szeged Városi I.B. Irattár, 1957. március.

Az ipari termelés alakulása igen kedvezőtlen képet mutat országosan is. Ha az 1955 évet 100-nak veszem, akkor 1956 végére a vállalati teljes termelés 91 %-ra csökkent, a foglalkoztatottak száma 102 %-ra emelkedett, de az egy foglalkoztatottra jutó teljes termelés 89 %-ra csökkent.^{30/}

A termelés 1957 elején kezd visszatérni a normális kerékvágásba. A minisztériumi ipar üzemei közül 1957. január-februárjában három eléri a tervteljesítés 100 %-át. a többi azonban még mindig a 100 % alatt termel. Az állami helyi ipari vállalatok közül négy üzem termel 100%-on felül, de a többi még itt sem éri el a 100 %-ot. A termelési mutatók az 1957 első két hónapjában a következőképpen alakulnak:

	1957. jan.	1957. febr.
minisztériumi ipar	78,3 %	93,12 %
állami helyi ipar	83,8 "	100,0 ^{31/}

A gazdasági helyzet elemzéséből a következő tanulságokat lehet levonni:

- az ellenséges elemek tevékenysége még tart, mely hatással van a termelés alakulására,
- A pártszervezetek újjáválasztásával javult a politikai munka, és ez kezdi kedvező hatását éreztetni a termelésre,
- komoly politikai és gazdasági intézkedések kellenek, hogy alapvetően megjavuljon a termelés.

A szegedi üzemekben 1957 januárjában 19,5 %-kal kevesebbet termeltek, és 23,5 %-kal több bért fizettek ki, mint 1956 hasonló időszakában. A gazdasági bajok okai közé tartoztak:

- csökkent az egy munkás által kiszolgált gépek száma,

30/ A KSH Évkönyve, 1960. Budapest.

31/ MSZMP Szeged Városi I.B. Irattár, jkv. 1957.III.23.

- nőtt az improduktív tevékenységet végző dolgozók száma,
- lazult a munkafegyelem,
- a normákat felrugták és órabérre dolgoztak,
- a folyamatos anyagellátás nem volt biztosítva.

Egyes vállalatok esetében nagy eltérések mutatkoztak a január-februári tervteljesítés, valamint egyes üzemek tervteljesítései között. Így pl.:

	1957. jan.	1957. febr.
Délmagyarországi Rostkikészítő Vállalat	102,1 %	58,3 %
Szegedi Vasöntőde	89,0 "	128,8 "
Szegedi XI. Autójavító V.	99,2 "	120,8 "
Szegedi Konzervgyár	74,4 "	71,9 "
Szegedi Butorgyár	75,0 "	76,0 "
Szegedi Szőrme és Bőrruhakészítő V.	67,5 "	79,0 "
Szegedi Paprikafeldolgozó V.	109,0 "	106,0 "
Szegedi Falemezgyár	74,7 "	107,8 "

A hullámvás összefüggött a már előzőekben felsorolt okokkal, a munkafegyelem lazulásával, az anyagszállítási zavarokkal stb. és amelyik üzemnél ezen a téren sikerült előbbrejutni, ott kedvezően alakult a termelés az említett két hónap vonatkozásában is.

A politikai konszolidáció megszilárdulásával egyre inkább ráirányult a figyelem a termelésre. Az 1957. I. negyedévi tervét 109,0 %-ra, a II. negyedévi tervét már 110 %-ra teljesítette, és a II. negyedévben már 4 %-kal többet termeltek, mint az 1956-os év azonos időszakában. A vállalatok globális tervteljesítése ellenére néhány üzemnél még a II. negyedévben is van lemaradás. A Szegedi Vágóhid csak 88,4 %-ra teljesítette tervét, mert nem rendelkezett elegendő hűtőtérrel. A Szegedi Gyufagyárnál

32/ MSZMP Szeged Városi I.B. jkv. 1957. március 23.

2,5 %-os lemaradás van, mert korábban túl sok áru került legyártásra és értékesítési problémák állottak elő. A Textilműveknél amiatt következett be tervteljesítési lemaradás, mert drága és ugyanakkor rossz minőségű anyagból kénytelen termelni. Néhány vállalatnál az elrendelt profilváltozás okozott átmeneti zavart a tervteljesítésben. Néhány cikkféleség vonatkozásában ugyanakkor jelentős túlteljesítés következik be, az 1957. I. félévében szemben az előző év hasonló időszakához viszonyítva. Pl.:

Cikk megnevezése	1955.I.f.é.	1956.I.f.é.	1957.I.f.é.
ázott tilolt kender	847 to	1 190 to	1 970 to
munkaruha	290 000 db	2244 000 db	300 000 db
hálószoza garnitura	955	1 236	1 285
szalámi	773 to	936 to	939 to
			33/

Bár a szegedi üzemek az 1957. II. félévi tervüket 110 %-ra teljesítették, de a teljesítménybérben dolgozók százalékos aránya nem érte el az 1956-os év azonos időszakának eredményeit. 1956. I. félévében a dolgozók 75-80 %-a dolgozott teljesítménybérben, míg 1957. I. felében még csak 51-60 %-ot ért el. "A munka intenzitása, mely az ellenforradalom alatt kb. 20 %-kal csökkent, még mindig alacsonyabb az 1956 évnél" állapítja meg az MSZMP Szegedi Városi I.B. 1957. augusztus 2-i ülése.^{34/}

Az 1957-es év termelési eredményeinek elemzésére a Szeged Városi Párt V.B. 1958. február 14-i ülésén kerül sor. Megállapítást nyert, hogy az ellenforradalom által okozott kár - termelésekiesés stb. útján - mintegy 133 millió 246 ezer forint. Az 1957-es év termelési eredményei biztatóak. A Végrehajtóbizottság jelentése szerint a szocialista ipar 8,3 %-kal termelt többet, mint 1955-ben,

33/ MSZMP Szeged Városi V.B. jkv. 1957. augusztus 2.

33/ U. o.

és 19,2 %-kal haladta túl az 1956-os szintet. Az ipar 1957 évi tervteljesítése 109,2 %. Ebből a minisztériumi ipar 109,1 %-kal, az állami helyi ipar 110,6 %-kal részesül. A termelési terv teljesítése ellenére néhány cikkféleségből kevesebb kerül megtermelésre, mint 1955-ben. Így pl. vasöntvényből, fonalból, zsákból, cipőből, konzervből, fűszerpaprika őrlményből, kevesebb, de néhány cikkféleségből, mint pl. len, kender és háziipari exportcikkből többet termeltek, mint 1955-ben. A termelési énkénység 13 %-kal magasabb volt, mint 1956-ban.^{35/}

Az egy munkásra egy napra jutó vállalati teljes termelés 0,3 %-kal haladja meg az 1955-ös szintet, de iparcsoportonként nem egyformán alakul. Míg a szövetkezeti iparban 114 % - az 1955-ös 100 %-hoz viszonyítva, addig a minisztériumi ipar csak 101,2 %, és az állami helyi ipar 93,7 %-os eredményével meghaladja az 1956-os 86,9%-os szintet, de nem éri el az 1955-ös 100 %-os. A minisztériumi iparon belül a nehézipar vonalán legmagasabb az egy főre jutó termelésnövekedés a tervezettel szemben 106,9 %-ot, míg az állami helyi iparon belül az élelmiszeripar vonalán a legalacsonyabb, mindössze 80,2 %-ot tesz ki. Erre az időre az ipar országosan is kezd kiheverni az ellenforradalom okozta gazdasági kártevést az ipari termelés vonalán. A vállalati teljes termelés az 1956 évi eredményt 100 %-nak véve 1957 végére 116 %-ra javult és az egy foglalkoztatottra jutó teljes termelés 13 %-kal volt eredményesebb az előző évihez viszonyítva.^{36/}

A minisztériumi és állami helyi ipari vállalatok 1957 évi gazdálkodását az alábbi táblázat szemlélteti.

35/ MSZMP Szeged Városi V.B. jkv. 1958. febr. 14.

36/ A KSH Évkönyve, Budapest, 1960.

Sor- szám	Vállalat neve	Tervtel- jesítés %	Béralap 1 munkásra jutó felhaszn.váll.term. az % 1955 év %-ában	
Minisztériumi ipar				
1.	Délmagyarországi Áramszolgáltató V.	103,2	96,1	73,1
2.	Szegedi Vasöntöde	103,2	101,6	116,1
3.	Szegedi Textilművek	103,2	100,4	93,5
4.	Szegedi Kender	108,5	108,7	93,6
5.	Szegedi Jutafonó	104,2	103,6	101,0
6.	Ujszegedi Kender- és Lenszövő	107,4	107,1	110,0
7.	Délmagyarországi Rostkikészítő	101,9	98,1	109,5
8.	Szegedi Ruhagyár	104,7	101,9	96,2
9.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	102,2	105,0	80,9
10.	Szegedi Cipőgyár	102,0	91,1	95,0
11.	Szegedi Butorgyár	104,2	101,2	82,9
12.	Szegedi Konzerv	128,6	110,5	104,5
13.	Szegedi Paprika- feldolgozó	116,3	104,3	93,3
14.	Szegedi Szalámigyár	128,8	122,2	101,1
15.	XI.sz. Autójavító	109,1	104,1	138,8
16.	Szegedi Falemezgyár	117,5	123,9	87,2
Állami helyi ipar				
1.	Szegedi Homokkiterm.	112,5	101,4	82,6
2.	Szegedi Finommech.	112,5	108,8	115,5
3.	Szegedi Gázművek	103,1	92,6	96,3
4.	Szegedi Seprűgyár	124,1	112,4	172,4
5.	Szegedi Ecsetgyár	118,0	112,5	108,8
6.	Szegedi Hangszerk.	128,0	123,7	104,8
7.	Szegedi Kádáripari	116,6	99,2	123,0
8.	Szegedi Nyomda	120,5	110,7	90,1
9.	Szegedi Férfi-Női Divatszabóság	126,5	116,0	125,2
10.	Szegedi Fonalmentő	122,8	112,4	118,6
11.	Szegedi Anna Gyógyv.	104,2	91,8	140,4
12.	Szegedi Sütőipar	94,3	79,9	84,6
13.	Szegedi Mellékterm. feldolgozó	88,4	53,3	---
14.	Szegedi Dekorációs	107,0	79,3	---
15.	Szegedi Fémfeldolg.	120,2	99,9	158,2

37/

37/ MSZMP Szeged Városi V.B. jkv. 1958. febr. 14.

Sor- szám	Vállalat neve	Tervtel- jesítés %	Béralap felhaszn. %	1 munkásra jutó váll. term. az 1955 év %-ában
--------------	---------------	--------------------------	---------------------------	---

Nehézipar

1.	DÁV	103,2	96,1	73,1
2.	Szegedi Vasöntöde	103,2	101,6	116,1
3.	Szegedi XI. Autójav.	109,1	104,1	138,8
4.	Szegedi Homokkiterm.	112,5	101,4	82,6
5.	Szegedi Finommech.	112,5	108,8	115,5
6.	Szegedi Gázművek	103,1	92,6	96,3
7.	Szegedi Fémfeldolg.	120,2	99,9	158,2
Nehézipar globálisan		107,1	100,6	111,5

Könnnyüipar

1.	Szegedi Dekorációs	107,0	79,3	--
2.	Szegedi Mellékterm.	88,4	53,3	--
Feldolgozó				
3.	Szegedi Fonalfeldolg.	122,8	112,4	118,6
4.	Szegedi Férfi-Női	126,5	116,0	125,2
Divatszabóság				
5.	Szegedi Nyomda	120,5	110,7	90,1
6.	Szegedi Kádáripár	116,6	99,2	123,0
7.	Szegedi Hangszerk.	128,0	123,7	104,8
8.	Szegedi Ecsetgyár	118,0	112,5	108,8
9.	Szegedi Seprűgyár	124,1	112,4	172,4
10.	Szegedi Textilművek	103,2	100,4	90,5
11.	Szegedi Kender	108,5	108,7	93,6
12.	Szegedi Jutagyár	104,2	103,6	101,0
13.	Ujsegedi Kender- és Lenszövő	107,4	107,1	110,0
14.	Délmagyarországi Rostkikészítő	101,9	98,1	109,5
15.	Szegedi Ruhagyár	104,7	101,9	96,2
16.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	102,2	105,0	80,9
17.	Szegedi Cipőgyár	102,0	91,1	95,0
18.	Szegedi Butorgyár	104,2	101,2	82,9
19.	Szegedi Falemezgyár	117,5	123,9	87,2
Könnnyüipar globálisan		110,9	103,2	105,2

Élelmiszeripar

1.	Szegedi Konzervgyár	128,6	110,6	104,5
2.	Szegedi Szalámigyár	116,3	104,3	93,3
3.	Szegedi Paprikafeld.	128,8	122,2	101,1
4.	Szegedi Anna Gyógyv.	104,2	91,8	140,4
5.	Szegedi Sütőipár	94,3	79,9	84,6
Élelmiszeripar globálisan		114,4	101,7	104,7

Mit mutatnak a tervteljesítés számadatai? Egyrészt azt, hogy a minisztériumi ipar valamennyi vállalatai, az állami helyi ipar - két vállalat kivételével - teljesítették az 1957 évi tervüket. Ugyanakkor nem mindegy, hogy milyen áron került erre sor. A felsorolt minisztériumi vállalatok fele, a helyi ipari vállalatok közül öt, lényeges mutatóban - az egy munkásra jutó vállalati teljes termelésben - nem érte el az 1955 évi 100 %-ot. Ez tehát azt mutatja, hogy az 1957 évi 100 %-on felüli tervteljesítés drága áron történt. Van azonban jó példa is. A felsorolt minisztériumi vállalatok közül hat, az állami helyi ipari vállalatok közül kilenc a 100 %-nál magasabb éves tervteljesítést, alacsonyabb %-u beralap felhasználásával érte el, és ugyanakkor az egy főre jutó vállalati tervteljesítésben túlhaladták az 1955-ös szintet. Néhány vállalat esetében - különösen az állami helyi ipari vállalatoknál - kiemelkedő sikerek születtek. Mint pl. a Szegedi Fémfeldolgozó Vállalat 120 %-os tervteljesítését 99,9 %-os beralap felhasználásával érte el, és az egy főre jutó vállalati teljes termelés 158 %-a az 1955-ösnek. Az Anna Gyógyviz Vállalat 104 %-os tervteljesítését 91,8 %-os beralap felhasználásával, és 140 % az egy főre jutó teljes termelés az 1955-ös év százalékában. Még kiemelkedőbb a Szegedi Seprügyár teljesítménye, mely 124,1 %-os tervét 112,0 % beralap felhasználással teljesítette és 172,4 % az egy főre jutó vállalati teljes termelés az 1955-öshöz viszonyítva.

Azoknál az üzemeknél, ahol kedvezőtlenül alakult a termelés, több tényező is szerepet játszott. Az importanyagból termelők pl. nem teljesíthették túl tervüket még 2%-kal sem. Néhány üzemnél a profilváltozás játszott hátráltató szerepet. Több helyen még mindig lazaya bér-, a pénzügyi és a munkafegyelem. Maga a párttagság sem lép fel egységesen a fogyatékokosságok ellen. A hibák elleni fellépés még mindig "népszerűtlen" tett.

Az 1957-ben elért termelési eredmények - még a meglévő fogyatékok mellett is - további jó alapot szolgáltatottak a 1958-as gazdasági év sikeres megkezdéséhez. A vállalatok részére megadott tervek reálisak. A termelés fokozása mellett a figyelmet az ésszerű anyaggazdálkodásra, az egy főre jutó termelés növelésére - ennek érdekében is - a műszaki színvonal növelésére és a minőség javítására kell fordítani. Javítani kell a munkafegyelmet, a termelés szervezettségét kell növelni.

1958. január 1-ével kezdetét veszi az új hároméves terv megvalósítása. A beruházások növelésével és a műszaki színvonal fejlesztésére tett egyéb intézkedések eredményeként a termelés egyre jobban kiegyensúlyozott és ütemesebb lett. Az ellenforradalom utáni helyreállítás, a politikai és gazdasági stabilizáció befejeződött. Az 1958-as év igen jelentős időszaka a vizsgált szakasznak. Az ellenséges nézetek - melyek a szocialista tervgazdálkodást tagadták -, ha nem is nyertek megsemmisítést, de egyre inkább elszigetelődtek. Folyamatosan sor került az üzemi tanácsok létrehozására. 1958 első felében 31 üzemben történik meg az üzemi tanácsok megalakítása. Az üzemi tanácsok létrehozása fontos lépés volt az ellenforradalom által létrehozott - elsősorban a termelés zavartalan menetét gátló - munkástanácsok végleges felszámolásában. A létrehozott üzemi tanácsok összetétele a következőképpen alakult: 31 üzemben 1048 üzemi tanácstagot választottak. A tagság 43,9 %-a MSZMP tag, a szakszervezetek delegálása útján 52,1 %-ban képviselik magukat. Hivatalból /a vállalatvezetés útján / 14,7% és választás útján 33,2 % - az összes tagok egyharmada - kerül az üzemi tanácsok tagjai sorába. A nők aránya 38,3% /a textiliparban 56,2 %/. Az üzemi tanácsoknak jó viszonya alakult ki a pártszervezetekkel, és a gazdasági vezetéssel, bár még volt némi bizalmatlanság mindkét fél részéről egymás iránt. Az üzemi tanácsok szakszervezeti

bizottságokénti megoszlása a következőképpen alakult:

Sor- szám	Szakszerv. Bizottság	Üzemi ta- nács	Ta- gok	Szak- szerv. dele- gált	Vá- lasz- tott	MSZMP tag	Fizi- kai dolgo- zó	Nő
1.	ÉDOSZ	5	183	88	65	69	122	49
2.	ÉPÍTŐ	4	80	33	27	32	47	6
3.	HVDSZ	8	191	89	55	89	149	79
4.	KÖZLEKEDÉS	1	19	9	6	9	15	2
5.	MEDOSZ	2	56	28	19	17	43	9
6.	TEXTILES	4	284	169	95	147	190	161
7.	VASAS	2	36	14	12	12	20	7
8.	TERÜLETI BIZ.	5	199	106	69	85	140	88
Összesen:		31	1048	546	348	460	726	401

38/
Egyre jobban javul a termelés pártellenőrzése is. Olyan feladatok mellett, mint a párt újjászervezése, a két-frontos harc kibontakoztatása és más politikai munka mellett sor kerül a termelés frontján is a párt vezető szerepének stabilizálására, a tervteljesítésre való mozgósításra. A kedvező feltételek jó hatással voltak az 1958-as tervteljesítésre. A szegedi üzemek 1958. I. félévi tervüket 109,2 %-ra teljesítették. A minisztériumi ipar 109,7, az állami helyi ipar 107,7 %-ban részesült. A félév alatt 910 millió forint termelési értéket hoztak létre, 14,6 %-kal többet, mint 1956 és 19,6 %-kal többet, mint 1957. I. félévében. Ez a százalékokban kifejezett többlet többek között 45 ezer férfiöltönyt, 31 ezer munkaruhát, 31 ezer pár cipőt, 3470 m³ fűrészárut, 134 q szalámit és 2930 q paprikaőrleményt többletet jelentett. Az I. félévi termelési terv globális túlteljesítése mellett jónéhány üzem azonban nem teljesítette termelési tervét. Így pl. lemaradásban volt a tervhez képest:

38/ MSZMP Szeged Városi V.B. jkv. 1958. júl. 6.

Szegedi Vasöntöde	90,2 % teljesítéssel
Szegedi Ruhagyár	99,4 " "
Szegedi Hűtőipari V.	79,2 " "
Szegedi Fohalmentő V.	93,5 " "
Szegedi Sütőipari V.	99,0 " "

Nem alakult a termelékenység sem kedvezően minden szegedi üzemnél. A termelékenység 1956. I. félévi eredményét 100 %-nak véve:

Szegedi Ruhagyár	94,8 %
Szegedi Falemezgyár	87,8 "
Szegedi Cipőgyár	90,7 "
Szegedi Gázmű	99,1 "
Szegedi Homokkitermelő V.	94,4 "
Szegedi Dekorációs V.	95,5 "
Szegedi Sütőipari V.	92,2 "
Szegedi Nyomda	86,7 "
Szegedi Vasöntöde	91,2 "
Szegedi Konzerv	94,4 "
Szegedi Textil	99,5 "
Szegedi Hangszergyár	96,5 "
Szegedi Jutafonó	92,4 "
Szegedi Viz- és Csatorna- mű	97,9 "

A létrehozott vállalati teljes termelési többlet egy része tehát munkástöbblet vagy túlóratöbblet felhasználásával jött létre. 1958. I. félévében 16233 munkás nyert foglalkoztatást a szegedi ipari vállalatoknál, 1885-el több, mint 1956-ban. Ami viszont kedvező, hogy a nem termelő tevékenységet folytató alkalmazotti kategória száma csökkent. Az ezer munkásra jutó alkalmazottak száma a következőképpen alakult:

1954-ben	284 fő
1957-ben	236 "
1958-ban	224 " volt.

A szocialista ipar eredményei az 1958. III. negyedévi tervteljesítés tükrében tovább javultak. Az 1957. első három negyedévéhez képest a minisztériumi ipar termelése 16,3 %-kal, az állami helyi ipar termelése 6,3 %-kal emelkedett a szövetkezeti ipar termelése 0,5 %-kal csökkent. ^{39/}A szocialista ipar négy év azonos időszakának főbb mutatói a következőképpen alakultak:

Időszak	Teljes termelés	1 munkásra jutó teljes termelés	munkás létszám	ipari munkások átlag bértervezete	teljes bértétel
1954. I. - IX. hó %-ában					
1955. I.-IX.	103,2	104,9	98,4	105,8	103,2
1956. I.-IX.	110,7	109,7	100,9	111,6	110,7
1957. I.-IX.	109,2	105,9	104,0	141,4	110,9
1958. I.-IX.	124,4	112,4	110,7	140,2	149,8

40/

A szocialista ipar 1958. III. negyedévi termelési előirányzatát 108 %-ra teljesítette. A teljesítésből nem egyformán részesültek iparvállalataink. Az alábbi táblázat 16 minisztériumi ipari és 16 állami helyi ipari vállalat 1958. III. negyedévi vállalati teljes termelését és az egy munkásra jutó termelés alakulását mutatja az 1956 és 1957 azonos időszakával összevetve. ^{41/}

39/ MSZMP Szeged Városi V.B. jkv. 1958. július 6.

40/ KSH Csm. Ig. 015/1958. sz. Különjelentés.

41/ KSH Csm. Ig. 015/1958. sz. Különjelentés.

Minisztériumi ipari vállalatok fontosabb adatai

1956. 1957. 1958. III. negyedévében

Sor- szám	Vállalat neve	1956. III. n. év		1957. III. n. év		1958. III. n. év	
		Vállalati Egy munkásra termelés jutó terme- 1000 Ft	lős	Vállalati Egy munkásra termelés jutó terme- 1000 Ft	lős	Vállalati Egy munkásra termelés jutó terme- 1000 Ft	lős
1.	Szegedi Vasöntöde	1.766	14.595	1.841	14.496	1.775	14.037
2.	Szegedi Kéziporszámgyár	1.889	10.612	1.680	10.435	1.743	10.962
3.	Szegedi Butorgyár	1.669	23.465	1.829	24.066	1.256	16.747
4.	Szegedi Textilművek	23.383	24.796	22.167	24.359	21.941	25.018
5.	Délmagyarországi Rost- kikészítő V.	21.147	16.094	19.586	16.160	22.858	18.165
6.	Szegedi Jutaárugyár	7.421	13.949	7.623	14.013	8.016	12.564
7.	Szegedi Kenderfonó	28.585	15.985	30.290	16.462	31.494	17.126
8.	Ujszegedi Kender- len	34.765	29.844	37.575	32.253	37.734	34.366
9.	Szegedi Ruhagyár	75.750	64.413	90.776	60.558	86.936	55.093
10.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	15.656	76.745	23.678	93.132	25.044	78.508
11.	Szegedi Cipőgyár	11.114	16.868	11.914	17.292	9.723	14.362
12.	Szegedi Szalámigyár	40.887	98.050	52.077	94.186	55.101	92.142
13.	Szegedi Konzervgyár	18.634	14.389	25.672	17.560	28.396	18.415
14.	Szegedi Paprikafeldolg.	4.868	13.228	9.045	17.163	9.217	16.648
15.	Szegedi Falemezgyár	8.311	13.558	9.809	12.496	11.850	18.305
16.	XI.sz. Autójavító	4.797	41.713	5.168	43.797	5.868	47.707

Állami helyi ipari vállalatok fontosabb adatai

1956. 1957. 1958. III. negyedévében

Sor- szám	Vállalat neve	1956. III.n.év		1957. III.n.év		1958. III.n.év	
		Vállalati termelés 1000 Ft	Egy munkásra jutó terme- lés	Vállalati termelés 1000 Ft	Egy munkásra jutó terme- lés	Vállalati termelés 1000 Ft	Egy munkásra jutó terme- lés
1.	Szegedi Finommechanika	430	10.488	445	11.711	480	10.909
2.	Fémfeldolgozó V.	1.495	13.716	1.407	17.370	1.371	15.066
3.	Szegedi Hangszerkészítő	952	7.868	1.689	7.127	1.283	9.069
4.	Szegedi Homokkitermelő	381	15.375	395	15.800	377	15.080
5.	Szegedi Gázmű	1.673	23.900	1.743	22.934	1.897	29.713
6.	Szegedi Nyomda	1.396	12.246	1.682	12.101	1.716	10.658
7.	Szegedi Fonalmintő	1.090	4.599	1.475	5.853	1.546	5.834
8.	Férfi-Női Szabótság	2.818	24.564	3.598	29.983	3.672	28.031
9.	Szegedi Seprűgyár	2.666	18.882	3.253	14.471	3.297	16.801
10.	Szegedi Ecsetgyár	2.706	15.552	2.751	15.630	3.187	17.227
11.	Szegedi Dekorációs V.	-	-	1.297	17.734	1.795	18.698
12.	Szegedi Melléktermék Feldolgozó V.	18	6.000	1.363	22.717	953	14.439
13.	Szegedi Anna Gyógyszár	402	26.800	392	28.000	487	32.467
14.	Szegedi Víz- és Csatorna- mű	785	15.412	800	13.115	961	15.754
15.	Szegedi Kádárípari	445	15.345	466	15.643	359	16.318
16.	Szegedi Süteményipari V.	8.766	69.933	7.615	56.828	7.674	59.031

A minisztériumi ipar 9 és az állami helyi ipar 10 vállalata az 1958. III. negyedév eredményével már túljutott, míg 7 minisztériumi ipari és 6 állami helyi ipari vállalat elmaradt az 1956. III. negyedévi szinttől. A vállalati teljes termelés egy főre jutó részének alakulása nem kiegyensúlyozott. A minisztériumi ipar vállalatai közül 7, az állami helyi ipari vállalatok közül 11 túlteljesítette az 1956. III. negyedévi szintet, míg a minisztériumi ipar 9, az állami helyi ipar 5 vállalata alatta maradt ennek az eredménynek.

A táblázat alapján a következő kép tárul elénk. A 16 minisztériumi iparvállalat teljes termelés tekintetében az összevetett III. negyedév eredménye alapján - állandó felfelé ívelést mutat. Az 1956. III. negyedév 301.642.000 forinttal szemben 1957. III. negyedévében már 355.728.000 forint és 1958. III. negyedévében 358.952.000 forint a vállalati teljes termelés összege. Ugyanakkor a termelékenység növekedésének fontos mutatójában - az egy főre jutó vállalati teljes termelés alakulásában - nem ilyen kedvező a helyzet. Igaz, hogy a minisztériumi ipar vállalatai összteljesítményükben 1957. III. negyedévében túllaladják az 1956. III. negyedévi szintet, de 1958. III. negyedévében nemcsak az 1957. III. negyedévi szintet nem érik el, de még az 1956. III. negyedév eredményeit sem. A lemaradásból jelentősen kiveszi a részét többek között a Szegedi Vasöntőde, a Szegedi Butorgyár, a Szegedi Jutaárugyár, a Szegedi Ruhagyár és a Szegedi Cipőgyár. Az állami helyi ipar vállalatainál mind a vállalati teljes termelés, mind az egy munkásra jutó vállalati teljes termelés alakulásában is jobb a helyzet. Az állami helyi ipar vállalatai 1956. III. negyedévében 26.023.000 forintot, 1957. III. negyedévében 30.311.000 forintot és 1958. III. negyedévében már 31.055.000 forintot termeltek. Jól alakult az egy főre jutó vállalati teljes termelés is, mivel az 1956. III. negyedévi 18.542 forinttal szemben

1958. III. negyedévében már 19.255 forintot értek el.

Ebből az eredményből azonban az állami helyi ipar vállalatokai sem "arányosan" részesültek. Igaz, a vállalatok többsége folyamatosan túlteljesítette az említett fontos mutatóban a tervet, de pl. a Szegedi Homokkitermelő, a Szegedi Sütőipar és a Dekorációs Vállalat a teljes termelés és az egy munkásra jutó teljes termelés alakulásában, a Szegedi Gázmű, a Szegedi Nyomda és a Szegedi Sep-rűgyár az egy főre jutó vállalati teljes termelésben, a Fémfeldolgozó Vállalat pedig a vállalati teljes termelésben sem érte el az 1956. III. negyedévi szintet.

A szocialista ipar 1958. évi tervét 101,6 %-ra teljesítette. /Csongrád megye iparvállalatainak összteljesítménye 102,0 %/. E tervteljesítés 9,5 %-kal több, mint 1957-ben. A tervteljesítésen belül a minisztériumi ipar 101,4, az állami helyi ipar 105,5 %-ot, a szövetkezeti ipar 99,3 %-os teljesítményt ért el. Jelentősen emelkedett az állami helyi ipar és kisebb mértékben csökkent a szövetkezeti ipar termelése. Az állami ipar termelése az 1958-as év folyamán negyedévenként egyenletesen alakult, de a negyedéveken belül az első hónapban mindig alacsonyabb volt, mint a negyedév utolsó hónapjában. Az állami ipar az egy napra jutó termelés tekintetében nem érte el - az egyébként igen magas - 1957. december havi szintet. A szocialista iparban létrehozott 1.819.900.000 forint vállalati teljes termelési értékből a minisztériumi ipar 86,6 %-ban, az állami helyi ipar 7,0 %-ban, a szövetkezeti ipar 6,4 %-ban részesült. Az 1958. évi mérleg azt mutatja, hogy a létrehozott 1.819.900.000 forint vállalati teljes termelési értékből 211.800.000 forint volt a vállalatok tiszta nyeresége, és az összes üzemek szintjén 13 és fél napnak megfelelő nyereségrészesedést fizettek ki.

Javult a termelékenység is 1958-ban az 1954-es évhez.

viszonyítva, 11,5 %-kal, 1956-hoz 16,0 %-kal és 1957-hez 4,3 %-kal. A termelékenység azonban nem alakult egyformán minden vállalatból. A megvizsgált husz vállalat közül tizenkettő növekedett, míg nyolc vállalatnál csökkent a termelékenység %-os aránya 1954-hez viszonyítva. Emelkedett a termelékenység a következő üzemeknél:

Szegedi Seprűgyár	164,4 %
Szegedi Falemezgyár	81,6 "
Szegedi Kádáripari	55,0 "
Délmagyarországi Rostkikészítő V.	45,5 "
Szegedi Fémfeldolgozó V.	38,3 "
Szegedi Szőrme és Bőrruhakészítő V.	32,2 "
Szegedi XI.sz. Autójavító	114,5 "
Szegedi Konzervgyár	72,6 "
Szegedi Vasöntőde	51,2 "
Szegedi Butorgyár	40,1 "
Szegedi Finommechanikai	36,9 "
Szegedi Szalámigyár	11,4 "

Ugyanakkor szintén az 1954-es állapothoz viszonyítva csökkent a termelékenység az alábbifelsorolt vállalatoknál:

Délmagyarországi Áramszolgáltató V.	23,7 %
Szegedi Homokkitermelő V.	15,1 "
Szegedi Fonálmű V.	8,5 "
Szegedi Ruhagyár	7,8 "
Szegedi Textil	3,9 "
Szegedi Cipőgyár	23,7 "
Szegedi Viz- és Csatornamű	11,6 "
Szegedi Kender	6,4 "

42/

Az ipari termelés emelkedését elősegítette az előző évinél egyenletesebb nyersanyag- és fűtőanyagellátás, kedvezőbben alakult a politikai aktivitás, erősödött az üzemi demokrácia, javult a munkafegyelem és a társadalmi tulajdon védelme. Az elmúlt öt év folyamán a szocialista ipar termelése 1958-ban volt a legmagasabb, és 22 %kal haladta meg az 1954 évit. Az 1954 évihez viszonyítva az ipar valamennyi szektora 20-30 %-os fejlődést ért el. Kisebb sorozatokban választékosabb termékeket gyártott a Szegedi Cipőgyár, a Szegedi Szőrme és Bőrruha, valamint a Szegedi Ruhagyár.

A gazdaságosabb termelés, az anyagi lehetőségek jobb kihasználása céljából az 1958-as év folyamán összevonásra került a Szegedi Szalámigyár, a Szegedi Vágóhid és a Szegedi Hűtőipari Vállalat. A Délmagyarországi Rostkikészítő Vállalat viszont leadta a Nagylak községben lévő ipartelepét. Az ipari termelés terén elért eredmények mellett hiba az, hogy hat minisztériumi ipari és hat állami helyi ipari vállalat nem teljesítette az 1958-as teljes termelési tervét. A terv nem teljesítését, ugyanakkor a már előzőleg felsorolt termelékenységi lemaradást több tényező idézte elő. Egyrésztől néhány üzemnél pl. a Szegedi Butorgyárnál, a Szegedi Kéziparszámgyárnál végrehajtott profilváltozás rontotta a tervteljesítést, befolyásolta az önköltségsökkenés alakulását. Az exportigények növekedése folytán a munkaigényesebb gyártmányokra való áttérés, a gépesítés alacsonyabb foka és a még meglévő munkafegyelmi problémák hatottak hátrányosan a termelési, illetve a termelékenységi tervek alakulására. Voltak egyedi okok is, mint pl. az, hogy 1958. októberében a kenyértermelés kétharmadát kitevő cserekenyér sütési díját több mint kétszeresére emelték. A sütési díj felemelésének következtében a cserekenyér termelés jelentősen visszaesett, ami a vállalat éves tervének megvalósítását akadályozta. A Szegedi Jutaáru-

gyár más alapanyagokra tért át a III. negyedévben. A Hangeszerkészítő Vállalatnál a rossz vállalatvezetés, az Anna Gyógyviznél a korszerűtlen kereskedelem hatott hátrányosan a termelésre. Néhány vállalatnál jelentkező tervleamaradás jelentős összegű deficitet idézett elő a vállalatok gazdálkodásában, pl.: a Szegedi Kéziszerszámgyárban 238 ezer forintot, a Szegedi Jutaárugyárban 231 ezer forintot, az Anna Gyógyviz Vállalatnál 97 ezer forintot, a Hangeszerkészítő Vállalatnál 21 ezer forintot.

Az 1959-es évben - éppen a gazdaságosabb termelés érdekében - fokozottabb mértékben kerül előtérbe az üzemi takarékoság szorgalmazása. Az 1959-es évre előirányzott takarékosági tervek jelentős összegeket foglalnak magukban: anyagtakarékosság terén több mint 18 millió forintot, az energiamegtakarításnál 884 ezer forintot, bérköltségeknél 1.811.000 forintot és egyéb költségeknél közel 2 millió forintot. A takarékosági tervek megvalósítását mind a pártszervezetek, mind a vállalatok vezetői komolyan vették, rendszeresen megvizsgálták a tervek alakulását és menetközben tettek intézkedéseket megvalósításuk érdekében. A takarékosági mozgalom keretében előirányzott 22 millió forintos terv év végére közel háromszorosan nyert túlteljesítést. ^{43/}

E hasznos mozgalom ellenére az 1959. I. negyedévi tervteljesítés nem alakult a legkedvezőbben. Az I. negyedév összipari termelése 2,5 %-kal alacsonyabb volt a tervezett szintnél. E lemaradásból a minisztériumi ipar 1,9%, az állami helyi ipar 3,4 % és a szövetkezeti ipar 9,9 %-kal részesült. A lemaradás alapvető oka a rossz és késői profilírozás, valamint az 1959. január 1-ével bevezetett termelői árrendezés megzavarta a vállalatok termelési rendjét. A termelékenység is rosszul alakult. A termelékenység is rosszul alakult. A termelékenység egy

43/ MSZMP Szeged Városi V.B. jkv. 1959. március 11.

munkásra jutó terve a minisztériumi iparban 99,9 %, az állami helyi iparban a vállalatoknál 103,3 %, a szövetkezeti iparban 84,3 %-ban nyert csak teljesítést. Az összes termelékenységi terv a tervezettnél csak 98,7 %-át érte el. Az év elején - az 1958-as év jó eredményeiből eredően - bizonyos elbizakodottság uralkodott el. Ennek következménye is volt, hogy az 1959. I. negyedévi termelés visszaesett az előirányzott tervekhez viszonyítva.^{44/}

E tények alapján tehát jogos volt figyelni a meglévő fogyatékokra, és intézkedést tenni azok kiküszöbölésére. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1959. márciusi ülésén vizsgálta meg a helyzetet és kezdeményezte, hogy néhány termelési mutató vonatkozásában még 19560 vége előtt érjük el a hároméves terv végére tervezett szintet. A Központi Bizottság ülését követően a Párt közelgő VII. Kongresszusának tiszteletére széleskörű szocialista munkaverseny bontakozott ki, mely kedvező hatással volt a termelés további alakulására.

Az 1959-es év I. negyedéve után - az MSZMP márciusi határozataira nyomán - az ipar fejlődésének üteme meggyorsult. A termelés negyedévről-negyedévre fokozódott, és a IV. negyedév végére már 13 %-kal meghaladta az előirányzatot. A Szegedi Szalámigyár a tervezett mennyiség felett 21,3 vagon téliszalámit, 6,4 vagon csemegeszalámit, 8,5 vagon paprikásszalámit és 16,3 vagon vegyes hentesárut állított elő. A Szegedi Textilművek 60,3 tonna fonalat gyártott terven felül. Az év utolsó negyedének termelése 42 %-kal volt több, az I. negyedévinél.

45/

A termelés emelkedéséhez jelentősen hozzájárult a már-

44/ MSZMP Szeged Városi V.B. 1959. május 13-i jkv.
I/67/8/1959.

45/ KSH Csm. Ig. jelentése az MSZMP Csm. V.B. Ipari Osztályának az 1959-es tervteljesítésről.

ciusi határozat után széleskörben kibontakozó szocialista munkaverseny. A versenymozgalom új vonásaként bontakozott ki a szocialista brigád cím megszerzéséért indított mozgalom. A vállalatok felajánlásokat tettek a termelési tervek túlteljesítésére, az önköltség csökkentésére, a takarékosagra. A vállalatoknak több mint kétharmada tett felajánlást termelési terveik túlteljesítésére. Az állami iparvállalatok közül tizenegy több mint 20 %-kal túlteljesítette az 1959-es év teljes termelési tervét. Magas teljes termelési tervteljesítést ért el a minisztériumi iparban:

a Szegedi Faprikafeldolgozó V.	152	%-kal
a Szegedi Cipőgyár	146	" "
a Szegedi Konzervgyár	118	" "

A terven felül kibocsátott termékek elhelyezése különösebb zavart nem okozott. A vállalatok többsége általában olyan termékek gyártásával teljesítette túl tervét, amelyekre megfelelő kereslet volt. A túlteljesítésből származó terméktöbblet egy részét exportálták.

A szocialista iparban az 1959. évben létrehozott vállalati teljes termelésértéke 2.010.700.000 forint, mely 9,5 %-kal haladja meg az 1958 évi mennyiséget. A létrehozott vállalati teljes termelésből a minisztériumi ipar 86,3 %, /1958-ban 86,6 %/, az állami helyi ipar 6,8 % /1958-ban 7,0 %/ és a szövetkezeti ipar 6,9 %-kal /1958-ban 6,4%/ részesült. E százalékos megoszlásból is látszik, hogy 1959-ben a szövetkezeti ipar nagyobb arányban növelte termelését.^{46/}

Az elért túlteljesítés mellett néhány vállalat - köztük a Szegedi Butorgyár - elmaradt tervének teljesítésével. Az elmaradás oka a profilváltás: a több év óta futó festett butorgyártás helyett apró lakásbutorok gyártása

46/ KSH Csm. Ig. 1959. Évkönyve.

kivitelváltozás, mely szerint a fentett butorgyártás helyett a magasfényezésű szériák gyártására való áttérés, a kétműszakra való áttérés szervezési nehézségei, az új profilhoz szükséges fényező szakemberek és fényezőgépek hiánya, valamint a vállalat gyenge felső műszakivvezetése mind megannyi ok, mely közrejátszott a terv lemaradásában. A vállalat az év második felében ugyan a befejezett termelési tervét /készáru termelés/ teljesítette, de az átfutási idő és ezzel kapcsolatban a befejezettlen állomány jelentős csökkenése miatt teljes termelési tervét nem teljesítette. Hiba volt az is, hogy a vállalat termelési tervét az elrendelt profilváltozás miatt nem módosították.

Az 1959 évi terv telteljesítésének jelentőségét - eredményei mellett - számtalan negatív tényező is mérsékelte. Így pl. a termelés növelése nagyobb mértékben a foglalkoztatottság és csak kisebb mértékben a termelékenység növekedésével jött létre. A foglalkoztatottság részesedése 72 %, a termelékenység növekedése mindössze 28 %-ot tett ki. A gazdaságvezetők a megnövekedett termelési feladatokat munkaslétszám-növeléssel, illetve túlóráztatással oldották meg. Az év folyamán nagymértékben növekedett a létszám a Szegedi Konzervgyárban, a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalatnál és a Délmagyarországi Rostkikészítő Vállalatnál. A Szegedi Paprikafeldolgozónál a létszámfelfutás idényeltolódás, más helyeken felfejlesztés eredménye.

Mint arra már előzőleg is utaltam, az 1959. évi terv teljesítésében nagy szerepet játszott a túlóratöbblet felhasználás. Az állami iparban dolgozó munkások közel félmillió túlórát használtak fel. Az igénybevett túlórákkal egy olyan üzem, mint pl. a Szegedi Textilművek, legalább 3 és fél hónapig üzemelhetne. A vállalatok által felhasznált túlóráknak csak kb. a felét használták fel közvetlenül a termeléshez. A túlórák többi részét

a termeléssel közvetve összefüggő anyag- és késztermék-szállításhoz, gépek és gépi berendezések javítására, karbantartására és takarítási munkálatokra fordították. Legnagyobb mennyiségű tulórát használtak fel az év folyamán a Délmagyarországi Áramszolgáltató Vállalatnál, a Szegedi Kenderfonó Vállalatnál, az Ujszegedi Kender- és Lenszövő Vállalatnál és a Szegedi Konzervgyár Vállalatnál. Ezen vállalatoknak egy főre átlagosan évi 20-30 tulóra jutott. A létszámhoz viszonyítva legnagyobb volt a tulóra a Szegedi Sütőipari Vállalatnál, ahol egy munkás átlagosan 176 tulórát teljesített. A tulórafelhasználás egyes esetekben a törvényes előírásokat is meghaladta. Pl. szeptember hónapban az Ujszegedi Kender- és Lenszövő Vállalat mintegy 250 munkása, a Szegedi Kender, a Délmagyarországi Áramszolgáltató, a Szegedi Vasöntő, a Szegedi Textilművek, a Szegedi Ruhagyár, valamint a Szegedi Falemezgyár átlag 15-20 munkása többet tulórázott a törvényesen megengedett havi 8 tulóránál, nem is beszélve a Sütőipari Vállalat havi átlag 22 tulórájáról.

47/

A vállalatok felügyeleti szervei, a minisztériumok engedélyezték a többlet tulórát még akkor is, ha az a törvényes méreteket meghaladta. Az állami ipar egy munkása átlag 3 napnak /munkának/ megfelelő tulórát teljesített. Az igénybevett tulórákkal /átlagos üzemeléssel/ a Délmagyarországi Áramszolgáltató Vállalat 4,3, az Ujszegedi Kender- és Lenszövő Vállalat 3,7, a Szegedi Kenderfonógyár 3,6, a Szegedi Konzervgyár 2,8 munkát teljesített tulórában. Az 1958. évihez képest:

- a minisztériumi iparvállalatok közül kizárólag létszámemeléssel - a termelékenység egyidejű csökkenése mellett - növelte termelését a Szegedi Ruhagyár, a Szegedi Konzervgyár és a Szegedi Szőrme és Bőrruházati Vállalat,

47/ Saját gyűjtés a felsorolt vállalatoknál.

- meghaladta a létszámemelés mértéké a termelékenység emelkedését a Szegedi Falemezgyárban és az Ujszegedi Kender- és Lenzszövő Vállalatnál,
- emelkedett a termelékenység az élelmiszeriparban - a létszám egyidejű csökkenése mellett - a Szegedi Szalá-migyárban és a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalatnál.

A termelés növelésére tett vállalások és ezek jelentős túlteljesítésének következménye volt, hogy egyes területeken a tervezettnél jobban csökkentek az anyagkészletek, sőt néhány vállalatnál anyagihiány is jelentkezett. A túlteljesítés következtében a tervezettnél jobban csökkent az anyagkészlet a Szegedi Jutabugyárban, a Szegedi Falemezgyárban és kifejezetten anyagihiányt idézett elő a Szegedi Ruhagyárnál.

Megvizsgáltam néhány olyan vállalatot, amely az 1959-es terve teljesítésében nem tartozik a már előzőleg felsorolt - és tervét magasan túlteljesítő - vállalatok közé, és felemelt tervét ezek is túlteljesítették, mint pl.:

az Ujszegedi Kender- és Lenzszövő Vállalat	104,1 %
a Délmagyarországi Rostkikészítő Vállalat	103,2 "
a Szegedi Kenderfonógyár	104,3 "
a Szegedi Textilművek	101,7 "

Ezek a vállalatok mind műszakilag, mind létszámban jobban felkészültek, mint az előző évben. Az anyagkészleteket 1959. december 31-ével "nem rágolták ki", így a következő évre való átmenet zökkenőmentesebben valósult meg, mint néhány - már előzőleg felsorolt - vállalatnál. Azonban a megvizsgált vállalatoknál azt is tapasztaltam, hogy munkájukat a tervteljesítés utáni futkosás jellemezte. Még mindig főnállnak a negyedév végi "hajrák" /kivételt képezett a Szegedi Ruhagyár, ahol a tervet túlteljesíteni nem lehetett, így a negyedévek utolsó hónapjaiban bizonyos mértékig vissza kellett tartani a termelést, a Szegedi Kenderfonóban, az Ujszegedi Kender- és Lenzszövőben és a Szegedi Textilművekben az volt

a jellemző, hogy 1958-as terveket a felső szervek rendelkezésére nem volt szabad telteljesíteni. Ugyanakkor 1959-ben ezeknél a vállalatoknál - éppen a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának március 6-i határozata után - tervteljesítésre adtak lehetőséget. Ez az adott helyzet azzal járt, hogy az üzemek műszakilag nem tudtak felkészülni a megnövekedett feladatok teljesítésére. Problémát okozott ez szakmunkáshiányban, mivel magasabb tervhez szükséges létszám ugyan rendelkezésre állt, de nem úgy szakmunkás vonatkozásban. A termelékenység az év folyamán az állami ipar vonatkozásában nem alakult olyan kedvezően, mint az országos előirányzat. A termelékenység növekedésének egy része az új modernebb termelő berendezések üzembeállításával növekedett. Ilyen volt pl. a Délmagyarországi Rostkikészítő Vállalatnál, ahol az elmúlt két évben jelentős üzemi rekonstrukciót hajtottak végre. Ennek következtében a termelékenység mintegy 15 %-kal emelkedett az előző időszakhoz viszonyítva. Hiba persze, hogy a beépített modern termelő berendezések nincsenek mindenhol megfelelően kihasználva, miután nagy részük egy műszakban nyer kihasználást.

A termelékenység az év elején alacsonyabb volt, mint egy évvel korábban és csak a harmadik és főleg a negyedik negyedévben emelkedett számottevően. A második félév kedvező eredményeként a termelékenység az év egészét tekintve 4 %-kal emelkedett az 1958. évihez képest. A további növekedést gátolta, hogy jelentősebb könnyűipari üzemekben - így a Szegedi Kenderfonóban, az Ujszegedi Kender- és Lenfonóban, a Szegedi Cipőgyárban, a Szegedi Jutaárugyárban és a Szegedi Butorgyárban - a termelés a munkaigényesebb gyártmányok felé tolódott el. Ezt a tényt főleg a költséghányadon belül az anyaghányad csökkenése bizonyítja. Az 1959-es évben a termelés értékében 3 %-kal kevesebb volt az anyagköltség,

mint 1958-ban. Nőtt az exporttermékek aránya is, ami magasabb minőségi követelmények miatt nagyobb munkaráfordítást igényelt. A termelékenységet gátló tényezője volt, hogy az év folyamán nagy számban áramlott - főként a mezőgazdaságból - az iparban képzetlen munkakerő.

Egyes vállalatoknál a termelékenység és az átlagkereset alakulása is ellentétes irányú volt. A termelékenység, az átlagkereset, a gépi beruházás alakulása néhány vállalatnál 1959-ben:

A vállalat neve	Termelékenység	Átlag kereset	Az 1959 év gépi beruházás
	1958-as év	%-ában	1000 Ft-ban
Szegedi Vasöntőde	86,5	102,7	613
Szegedi Butorgyár	61,0	105,0	31
Szegedi Ruhagyár	98,3	105,1	1425
Szegedi Szőrme és Bőrruhakészítő V.	90,0	100,9	415
Szegedi Konzervgyár	90,3	99,1	6570
Szegedi Falemezgyár	96,3	102,7	2396

A jelentős gépi beruházásoknak a termelékenység további emelkedését kellett volna eredményezniük. A termelékenység további emelkedésének egyik akadályozója a géppark elavultsága is egyes vállalatoknál. A vállalatok egy része, így a legnagyobbak közül pl. a Szegedi Kenderfonó, az Ujszegedi Kender- és Lenfonó, a Szegedi Cipőgyár, a Szegedi Butorgyár és a Szegedi Szalámigyár stb. a századforduló idején alakult. Gépi berendezéseik jelentős része 50-60 éves. A később, sőt a felszabadulás után alakult üzemek egy része is régi, jelenleg már korszerűtlen gépekkel végzi a termelést. A felszabadulás előtt a gyártulajdonosoknak kifizetődő vállalkozás volt az elavult gépekkel való termelés, nem fordítottak gondot a-

zok korszerűsítésére. A felszabadulás után a beruházási erők nagyobbik részét új létesítményekre összpontosítottuk. Végezetül megjegyzendő, hogy a tárgyalt időszakban a beruházásokra fordított összegeknek mindig nagyobbik hányadát képezte az építési beruházás, mint a gépi beruházás. A termelékenység legfőbb útja közé tartozik: a műszaki fejlesztés, a termelékenyebb gépek alkalmazása, a korszerű gépek "kiszolgálását" értő képzett munkásokkal együtt.

Az a véleményem, hogy arra a kedvezőtlen helyzetre - hogy tudniillik a géppark elöregedett - vállalataink gyakran hivatkoznak, különösen akkor, ha a termelékenységet kéri tőlük számon. A Szegedi Textilművek - mint már említettem - viszonylag korszerű gépekkel rendelkezik. Azonban itt is negatívumnak kell megemlíteni azt, hogy a vállalatnál az a szellem van kialakulóban, hogy az ott használatos - viszonylag korszerű gépeken - túl sokat korszerűsíteni már nem lehet. Ezt a szemléletet támasztja alá az is, hogy 1959-ben ezen üzemből 96 db újítást adtak be, ugyanakkor hasonló létszámú más szegedi vállalatoknál negyedévenként adtak be ennyit.

Az 1959-es év néhány üzem vonatkozásában szervezeti változást is hozott. Ennek keretében a Szegedi Fémfeldolgozó és a Szegedi Finommechanikai Vállalat július 1-ével egyesült. A Kéziszerszámgyár a Budapesti Kéziszerszámgyár telepe lett. A Doboz és Műanyag részleg kivált a Szegedi Háziipari Szövetkezetből és Doboz és Műanyag KTSZ elnevezéssel október 1-ével új KTSZ-szé alakult. December 31-ével megszűnt a Szegedi Orvos- és Műszerész KTSZ.

Az 1960-as év termelési feladatainak ellátására szervezettebbentörtént az átállás. Most napirenden nem a terv minden áron és bármiből való teljesítése, hanem elsősorban a termelékenységből és olyan cikktípusokból való teljesítése áll, amelyre a népgazdaságnak leg-

inkább szüksége van, főként exportcikkekből. Az 1959-es évről az 1960-as évre való zavartalan átmenethez rendelkezésre állt megfelelő félkésztermék és alapanyag. Az üzemek egy része időben - még az 1959-es év végén - megkapta tervét. A tervekben 2-37 %-os termelésnövekedés és 3.17 %-os termelékenységemelés nyert előirányzást. Időben kidolgozásra kerültek a műszaki intézkedési és takarékosági tervek. Összességében az üzemek jórésznél kedvező feltételek mellett foghattak az 1960-as év termelési feladatainak megvalósításához. Az 1960. I.félévi tervteljesítés számadatai a szegedi üzemek gazdálkodásának további javulásáról adnak számot.

Az állami ipar 1960. I. félévi tervét 108,3 %-ban teljesítette, mely 1.339.600.000 forint termelési értéket jelentett, ami 16,4 %-kal több volt, mint az 1959-es év I. félévének eredménye. Javult a termelékenység az 1959-es hasonló időszakhoz mérten 10,1 %-kal és az előirányzott termelékenységi terv 107,5 %-kal nyert teljesítést. E teljesítésből a minisztériumi ipar 107,1, az állami helyi ipar 110,0 %-ban részesült. A termelékenység javulását elősegítették egyrészt a munkafegyelem javulása, másrészt a szocialista munkaverseny további sikerei. A termelékenység és a gazdaságosság a politikai munka középpontjába kerültek. A termelékenység kedvező alakulását mutatja a létszám- és béralaptervek alakulása is. Az 108,2 %-os I. félévi tervteljesítés a létszámterv 100,4 %-os, a béralapterv 101,2 %-os túlteljesítése mellett valósult meg. A munkáslétszám 1959-hez viszonyítva 4,6 %-kal nagyobb. A létszámnövekedés százalékos arányában az állami helyi iparban volt nagyobb, 10,7 %-os, míg a minisztériumi iparban csak 3,9 %-ot tett ki. A minisztériumi ipar és az állami helyi ipari vállalatok 1960. I. félévi tervteljesítése - összevetve az 1959. I. félév százalékaival - a következőképpen alakultak:

Sor- szám	Vállalat neve	1960.I.félév terv- teljesítése	1959.I.félév %-ában
I. Minisztériumi ipar			
1.	Szegedi Konzervgyár	123,6	133,6
2.	Délmagyarországi Rost- kikészítő V.	120,4	128,2
3.	Szegedi Szalámigyár	119,1	120,3
4.	Szegedi XI. Autójavító V.	117,4	128,3
5.	Szegedi Falemezgyár	112,6	111,0
6.	Szegedi Paprikafeldolg.V.	110,4	129,3
7.	Szegedi Cipőgyár	107,0	101,6
8.	Szegedi Butorgyár	106,9	155,8
9.	Szegedi Jutabútorgyár	105,7	108,0
10.	Délmagyarországi Áram- szolg. V.	104,5	118,6
11.	Szegedi Ruhagyár	102,7	118,9
12.	Ujszegedi Kender- és Lenfonó	102,7	109,0
13.	Szegedi Szőrme és Bőr- ruha	102,6	126,4
14.	Szegedi Kenderfonógyár	102,6	104,7
15.	Szegedi Textilművek	102,0	106,8
16.	Szegedi Vasöntőde	101,9	140,1
Állami helyi ipar			
1.	Szegedi Műellékterm. Feldolgozó V.	114,6	241,6
2.	Szegedi Fonalmentő V.	114,4	154,9
3.	Szegedi Seprűgyár	112,4	122,0
4.	Szegedi Ecsetgyár	112,0	140,3
5.	Szegedi Anna Gyógyvíz	110,9	114,2
6.	Szegedi Homokkitermelő V.	108,9	114,3
7.	Szegedi Fémművelő V.	108,4	135,6
8.	Szegedi Sütőipari V.	105,5	108,1
9.	Szegedi Férfi-Női Divat- szabószék	104,8	117,5
10.	Szegedi Víz- és Csatorna- mű	104,0	94,0
11.	Szegedi Hangszergyár	103,2	75,5
12.	Szegedi Nyomda V.	101,6	111,9
13.	Szegedi Kádár- és Kádár- és	100,9	87,9
14.	Szegedi Gázgyár	97,1	98,1

48/ MSZMP Városi V.B. 1960. aug. 3. jkv. /T/103/1960.

A felsorolt minisztériumi ipari vállalatok kivétel nélkül, az állami helyi ipari vállalatok egy kivételével teljesítették I.félévitervüket. A minisztériumi ipar két vállalata, az állami helyi ipar három vállalata azonban az I. félévi telteljesítéssel sem érte el az előző év azonos időszakának teljesítését.

Az 1960-as év vállalati teljes termelés növekedésének tekintetében a tárgyalt időszak legnagyobb eredményét hozta. A szocialista ipar az 1960 évi 3.243.500.000 forint vállalatait teljes termelésével 38,1 %-kal többet termelt, mint 1959-ben és 52,4 %-kal többet, mint 1955-ben. A leggyengébb 1956-os évhez viszonyítva a vállalati teljes termelés 56,9 %kal növekedett. Az előző évhez viszonyítva másként alakult a vállalati teljes termelésből való részesedés iparcsoportonként. Az összes vállalati teljes termelésből a minisztériumi ipar 88,7 %-kal, /tehát növekedett/, az állami helyi ipar 5,9 %-kal és a szövetkezeti ipar 5,4 %-kal /tehát csökkenő/ részesedett. A részesedés a minisztériumi ipari vállalatoknál 2,4 %-kal több, mint 1959-ben, az állami helyi ipar részesedése 0,9 %-kal, a szövetkezeti ipar részesedése 1,5 %-kal kevesebb.^{49/}

Az utóbbi évek során legtöbb cikk termelése emelkedett, és a hároméves terv során vállalatunk többek között:

37.000	tonna	kenderfonalat	
13,000	"	pamutfonalat	
25 millió	m ²	len és kenderszövet-féleséget	
662.000	db	férfiöltönyt	
1,4 millió	db	munkaruhát	
7.000	tonna	szalámit	
9.000	"	fűszerpaprikaőrleményt	
28.000	"	konzervárut	50/

hoztak létre.

49/ KSH Csm. Ig. 1960-as Évkönyve.

50/ KSH Csm. Ig. 1/7/1961.sz.Jelentés a hároméves tervről.

Az elért eredmények számottevőek, azonban nem téveszthetnek meg bennünket. Ha megnézzük, milyen tényezők játszottak közre a kétségtelenül jó eredmények létrehozásában, akkor azt is megállapíthatjuk, hogy ezek még fokozhatók lettek volna. Igen sok vállalat az 1959-es tervek teljesítésébe "mindent beleadott" és több vállalatnál úgy gondokoztak, hogy ezt 1960-ban már nem lehet fokozni. A könnyű- és élelmiszeripari vállalatok által összeállított 1960 évi tervek legtöbb vállalatnál alatta maradtak az országos előirányzatoknak. A könnyűiparban az országos tervek 8,6 %-os emelkedést irányoztak elő. Ezzel szemben a szegedi vállalatok közül az 1960 évi tervet az 1959 évi teljesítésnek:

a Szegedi Cipőgyárban	85,4 %-át
a Szegedi Jutabőrgyárban	97,5 " "
a Szegedi Falemezgyárban	97,5 " "
a Szegedi Textilművekben	99,4 " "

teszik ki.

Ezzel a vállalatok 1960-ra kevesebb termelést terveztek az 1959-ben már ténylegesen elért szintnél. A tervezésnél - bár az 1959-ben elért eredmények fölé terveztek - nem érték el az országosan előírt 8,6 %-os termelésemelési szintet, a következő vállalatok:

Délmagyarországi Rostkikészítő	/1,2 %/,
Szegedi Kenderfonógyár	/2,6 %/,
Ujszegedi Kender- és Lenzővő	/4,3 %-os/.

Az eddig felsorolt vállalatok alátervezése 64 millió forintot tesz ki. A könnyűipari vállalatok közül három haladta meg tervezésével az országos előirányzatot és:

a Szegedi Bútorgyár	47,1 %-kal
a Szegedi Ruhagyár	12,6 " "
a Szegedi Szőrme és Bőrruha	9,4 " "

tervezett megfelelő termelésemelkedést. A tervezésnél az elmondottaknál is kedvezőtlenebb a helyzet az élelmiszeripar vonalán Több vállalat az országos előirányzat alá

tervezett. A Szegedi Szalámigyár és a Szegedi Konzervgyár termelésének csökkenését irányozta elő. Az alátervezés összege:

a Szegedi Szalámigyárnál	88 millió Ft,
a Szegedi Konzervgyárnál	6 " "
a Szegedi Paprikafeldolgozó V. 5	" " 51/

Az egyéb iparágakhoz tartozó vállalatok közül meghaladja az országos irányelveket a Délmagyarországi Áramszolgáltató V., valamint a Szegedi Vasöntöde terve. Elmarad az előirányzattól a XI.sz. Autójavitó V.

Különösen szembetűnő az olyan vállalatok tervezett termelés-csökkenése, melyek 1959-es tervüket nagymértékben teljesítették. Így pl. a Paprikafeldolgozó Vállalat 152,5 %-kal, a Szegedi Cipőgyár 146,5 %-kal, a Szegedi Konzervgyár 118,5 %-kal, a Szegedi Szalámigyár 114,9 %-kal.

Az állami helyi ipar együttes terveinek összetétele kedvező képet mutat.

Az alacsony és laza tervezés következménye volt, hogy azt a vállalatok minden további nehézség nélkül túlteljesítették. Néhány vállalatnál ezt a helyzetet az alábbi táblázat szemlélteti:

Vállalat neve	1960 évi tervezett teljes termelés értéke az		1960 évi terv teljesítés %-a
	1958 évi tényleges	1959 %-ában	
Szegedi Cipőgyár	101,9	88,4	118,9
Szegedi Szalámigyár	91,5	84,8	115,1
Szegedi Konzervgyár	117,8	98,3	122,5
Szegedi Falemezgyár	95,6	97,5	113,0

52/

51/ Saját gyűjtés a felsorolt vállalatok tervosztályainál.
52/ KSH Csm. Ig. 1/7/1960.sz. Különjelentése a hároméves tervteljesítésről.

Ezek a laza tervek ténylegesen nem ösztönzik a vállalatokat a termelő kapacitások kihasználására.

Azonban a tervezési munka sem volt hibátlan. Többször adminisztrációs hibák, máskor objektív tényezők gátolják a tervezést, ezen keresztül a termelő munkát is. A jóváhagyott tervmutatókat a vállalatok többször a tárgyidőszak megkezdése után kapják meg. Így pl. a Szegedi Szőrme és Bőrruha üzem 1960 évi tervét márciusban kapta meg. A Szegedi Szalámigyár az 1960 év negyedéves terveit a tárgy-negyedév első hónapjainak 3-5 napján kapta kézhez, a tervlebotás kb. hetet vett igénybe, így általában a vállalat minden negyedév első hónapjában terv nélkül dolgozott. Elég gyakoriak az évközi tervmódosítások, melyek néha olyan visszás helyzetet is eredményeznek, mint pl. a Szegedi Ruhagyár esete, ahol egy évközi igazgatósági átcsoportosítás következtében a fél lensávoly munkaruhák gyártását átadták a székesfehérvári Ruhagyárnak és helyette pamut munkaruha gyártást kaptak. Azonban az új gyártmányhoz szükséges pamut alapanyagot nem kapták meg, mert a sok módosítás miatt az Iparigazgatóság anyagtervén nem került átvezetésre. Ezért a vállalat 1960. IV. negyedévében pamutalapanyag hiánya miatt a munkaruhagyártást 50 %-kal csökkenteni kellett, és a felszabaduló kapacitás - eddig csak munkaruhát gyártó két szalagot - műbőr kabát gyártására tanították be, jelentős termelési költségcsökkenéssel és nem utolsósorban kötbérfelhasználással.

Az elmúlt évek során általában jelentősen javult az ipar anyagellátása. A vállalatok többsége az 1960-as évet kedvező anyagellátási kilátásokkal kezdhették meg. Emellett azonban akadtak zavaró tényezők is az anyagellátásban valamint az 1960-as gazdasági év feladatainak megvalósítása során. Ezek a fogyatékoságok:

- az alapanyagipar és a feldolgozó ipar kellő összhangjának hiánya,

- a mezőgazdasági termelésnek az ipar szükségletétől való elmaradása,
- importnehézségek,
- késedelmes vagy nem megfelelő minőségű anyagszállítások,

E problémák azt eredményezték, hogy az érdekelt vállalatok gyártási programok módosításával tervben nem szereplő termékek gyártásával igyekeztek kapacitásukat lekötönni, vagy más, sokszor drágább anyagfelhasználással dolgozni és kilábalni a "bajból". Évek óta gátolja a termelést a Szegedi Cipőgyárban olyan - jelentéktelennek látszó a probléma, mint a női cipőhöz szükséges fasarok hiánya. Az országban az egyetlen e terméket gyártó vállalat a Bőripari Fakitermelő Vállalat nem tudja az igényt kielégíteni. Jelentős nehézséget okozott a Szegedi Szőrme és Bőrruha Vállalat hiányos bőrellátása. 1960-ban 3500m² kecskebőrt nem kapott meg, és több esetben használhatatlan árut kapott. Egyébként különös visszásság az, hogy a kisipari szövetkezetet jó minőségű import bőrökkel látják el, /valószínű jobb az anyagbeszerzőjük/ és kapacitást keres - anyagbiztosítás mellett -, ugyanakkor a vállalat a fennálló anyagproblémák miatt kapacitásleépítés gondolatával foglalkozik. A Szegedi Ruhagyárban fésűs-szövet, pamutszövet és műbőrhiány mutatkozott, nem volt kielégítő a ruhaipari kellékellátás sem. A butorgyártásnál a zsanér-, facsavar- és pánthiány okozott nehézségeket. Papirhiány gátolta a Szegedi Nyomda munkáját, ahol az újság megjelentetéséhez szükséges papirmennyiséget többször csak - költséges gépkocsi-szállítással - a felhasználás napján tudták biztosítani.

Hazai nyersanyagból, cirokból készült seprővel évi 20 millió forintot felül - főként kapitalista országokba irányuló - exportot teljesít a Szegedi Seprőgyár. A cirok vetésterületének egészségtelen csökkenése következtében 1960-ban Görögországból és Olaszországból történő

cirokbehozattal tudja csak tervét teljesíteni. Volt gyarmati és félgyarmati országokból beszerzett jutát dolgozott fel a Szegedi Jutafonógyár. Ezen országok részben megépítették, részben építik jutafeldolgozó iparukat, és a termelt juta egyre nagyobb hányadát dolgozzák fel. Emelkedett a juta világpiaci ára is, és a beszerzés egyre több nehézséget okoz. A vállalat kísérleteket folytat jutapótló anyagok felhasználására, gyártmányösszetételének megváltoztatására. Megkezdték a szőnyeg- és kárpitoskellék gyártását. A jutafeldolgozásra beállított gépek másirányú termelésre való felhasználása igen körülményes lesz, és a gépek jelentős részét ki kell cserélni. A Szegedi Ecsetgyár kínai eredetű exportsörtét használ az ecsetek készítéséhez. 1960-tól akadozik a nyersanyagellátás, s ez a vállalat jelentős termelés-csökkenését idézi elő. Az 1960-as év folyamán a Szegedi Textilművek rossz minőségű brazil pamutot kapott. A rossz nyersanyag következtében volt olyan hónap, hogy 31 %-ra csökkent az I. osztályú fonal termelésének aránya.

Összességében sok problémát okoztak a termelés menetére zavarólag hatottak a rossz minőségű és késve érkező anyagok is. A termelés zavartalanságát befolyásolták a fennálló szállítási problémák is. A vállalatok többsége az ország más területén lévő vállalatoktól, illetve importból származó anyagból dolgozik. A könnyűipari vállalatok közül a Szegedi Butorgyár az, amely nyersanyagának felét Szegedről kapja és a Délmagyarországi Rostkikészítő, valamint a Kenderfonógyár használ fel jelentős mennyiségű helyi eredetű anyagokat. Igen különös, hogy a város rostüzeme emellett az ország valamennyi kenderfonógyárának szállít, és kendergyáraink - mondhatni - az ország valamennyi rostüzemétől vásárolnak. Pl. a Szegedi Jutaurugyár kenderkóc szükségletét Kapuvártól Debrecenig 18 rosttelepről kapja sokszor igen kis tételekben. A Szegedi Ken-

derfonó 34 helyről - az ország különböző részeiből -, még a pécsi Kendergyár körzetéből is kap nyersanyagot. Ezután érthető, hogy 1960-ban Szegedről és környékéről 600 tonna anyagot szállítottak a pécsi Kendergyárnak. E szállítási furcsaságokra nem sikerült feleletet kapni, annyi azonban bizonyos, hogy ebben szerepet játszik a rostüzemek és a kenderfonógyárak igénye közti összhang hiánya.

A vállalatoknál - főként az időnyjellegűeknél - igen jelentős a munkaerőhullámozás, amely nincs jó hatással a vállalati terv alakulására. 1960-ban a munkáslétszám hullámozása 48,6 %-ot tett ki, melynek fele az időnyjellegű vállalatoknál fordult elő. A vizsgálat során megállapítható, hogy a cserélődés csak a segédmunkások és a kisegítők csoportjában gyakori. Ezek közül a munkaerők közül számosan csak egy-két hónapot töltenek el az adott vállalatnál, amely idő még a munkafeladatok pusztá megismerésére sem elegendő.

A munkaerőhullámozásból adódó problémák kiküszöbölésére szélesebb törzsgárda kialakítására törekszik számos vállalatunk. Az Újszegedi Kender- és Lenszövő üzemi tanácsa pl. törzsgárda-mozgalmat indított. Azok a dolgozók, akik több évig dolgoznak a vállalatnál, a "törzsgárda-jelvény" különböző fokozatát kapják. A mozgalom 1960-ban indult, és 1961 elején 609 dolgozót tüntettek ki a "törzsgárda-jelvénnel" 10, 15, és 20 éves szolgálatuk elismeréséért.

A tulórafelhasználás 1960-ban is jelentős volt. Az egy munkásra jutó tulóra azonban alacsonyabb, mint az országos átlag. Néhány helyen végzett vizsgálat azt mutatja, hogy a tulóráknak most is - mint a múlt évben - mintegy felét használják közvetlenül a termelésre, további 30 %-át szállításra, rakodásra és a fennmaradó 20 %-ot karbantartásra. A tulórafelhasználás emelkedése legnagyobb mérvű

a szállításoknál. Ennek zömét a rendszertelenül érkező vagonok kirakása idézi elő.

2. A vállalatok exporttevé- kenysége

A szegedi üzemek - különösen a tárgyalt időszak második felében - igen jelentős exporttevékenységet fejtenek ki. Az export termeléséből nagyobb mértékben a minisztériumi, illetve országos főhatások irányítása alá tartozó vállalatok vették ki a részüket. Az exporttevékenységet végző vállalatok száma Csongrád megye összes ipari vállalatainak számához viszonyítva is jelentős. A megye jelentős exporttevékenységet folytató 16 ipari vállalata közül 12 szegedi.⁵³ /

A vállalatok exporttevékenysége szinte az egész világra kiterjed. A Szegedi Konzervgyár exportszállítmányainak 75 %-a a szocialista országokba és 25 %-a a kapitalista országokba irányul. A szocialista országokba irányuló exporttermékek zömét főzelékfélék teszik ki, melyből legtöbbet a Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság vesz át. A Szovjetunióban igen keresett konzervipari termék az aguszká, melyből a gyár nem tud annyit gyártani, mint amennyi a szovjet kereskedelmi szervek igénye. A gyár huskésztítményeinek zömét a Csehszlovák Szocialista Köztársaság veszi át. A kapitalista piacra elsősorban savanyúság és befőtt különlegességek kerülnek. A gyár kapitalista piacra irányuló exportja elsősorban a Német Szövetségi Köztársaságot és Angliát érinti. Kisebb mértékben jutnak el a gyár készítményei az Amerikai Egyesült Államokba és Ausztráliába is, pl. halászlé-készítmények. De a felsoroltakon kívül jut áru a svéd, a holland, a norvég és a svájci piacokra is, főként paradicsomsüritmények és jam-féleségek formájában.

⁵³/KSH Csm. Ig. 1959-es Évkönyve.

A gyár áruai eljutnak egy sor afrikai országba is, így elsősorban a Dél-Afrikai Unióba és Kenyába. A Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalat exportkészítményei is lényegében behálózják az egész világot. A paprika-készítmények elsősorban a szocialista országokba jutnak el, de olyan termékféleségek, mint pl. a hagymapor, keresett cikk Angliában, a Német Szövetségi Köztársaságban, Hollandiában, Indiában, Ausztráliában, az Amerikai Egyesült Államokban és az Egyesült Arab Köztársaságban is. A Szegedi Seprűgyár éves termelésének 80-85 %-át küldi exportra. Exportjának 90 %-a elsősorban nyugati kapitalista országokba irányul, főként az Amerikai Egyesült Államokba, a Német Szövetségi Köztársaságba, Svájcba és kisebb mértékben Kanadába. A Szegedi Ecsetgyár exporttermelésének 75 %-a a szocialista országokba jut el. A kapitalista országokba irányuló exportjából kerül az angol, a nyugatnémet és a norvég piacokra is.

A tárgyalt időszakról összefüggő adatok ugyan nem állnak rendelkezésre, de egy-egy ismert adat azt mutatja, hogy a szegedi üzemek vállalati teljes termelésének növekedésével arányosan jelentősen fejlődött az exporttermékek gyártása is. A tárgyalt időszak első megbízható adatai szerint 1957. IV. negyedévében a következő jelentősebb mennyiségű és megnevezésű exportcikk ke-
rültek kiszállításra:

kenderkóc-fonalból	12.000	tonna
zsinorból és zsinorból	117.900	"
gépi kenderkötélből	28.400	"
főzelékkonzervekből	141.800	"
sűritett paradicsomból	517.700	"
savanyúságból	168.800	"
jamból	75.000	"
tömlőből	3.200	m ²
ponyvából	265.100	m ²
női cipőből	12.800	pár
szőrme ruházatból	1.101.000	Ft

ecsetből 29.000 db
seprüből 242.500 db 54/

Az export-értékesítésre átadott termékek mennyisége egyben az előírányzott exporttermelés %-ában kifejezve 1958. III. negyedévében a következőképpen alakult:

Cikk megnevezése	Mérték- egység	1958. III. negyedévben Termelése	Tervtelj.%
zsák, zsákszövet	tonna	94,9	102,-
kenderfonal	"	9,-	-
zsinegből, zsinorból	"	165,9	80,9
gépi kenderkötél	"	7,2	36,-
téliszalámi	"	291,4	97,1
szalonnás sertéshus	"	166,5	-
csomagolt szinzsír	"	61,4	-
földieper cukrozott	"	10,6	-
befőtt	"	145,7	112,1
jam és püré	"	52,4	174,7
szilvaiz	"	30,1	-
zöldborsó-konzerv	"	125,-	250,-
paradicsom-konzerv	"	85,1	-
lecsó-konzerv	"	45,-	90,-
savanyúság	"	75,5	50,3
fűszerpaprika-őrlemény	"	450,5	112,6
cirokseprű	1000 db	301,0	111,5
ecset	" "	48,-	64,- 55/

A mennyiségi fejlődést legtöbb már 1957. évben is előforduló exportcikkkéleségekből igen nagy. Pl. zsinorból, téliszalámiból, ecsetből stb. Ugyanakkor az előírt tervteljesítés %-a igen jelentős lemaradást mutat. Javit a helyzeten az a tény, hogy az exportáló vállalatok több olyan terméket is exportáltak, melyek nem szerepeltek exporttervükben. Hogy az előírt exporttermékek termelésé-

54/KSH Csm. Ig. Különjelentése 1957 évről.

55/KSH Csm. Ig. Különjelentése 1958 évről.

sének jelentkező lemaradása és a terven felül exportált cikkek mennyisége kiegyensúlyozza-e egymást, azt nem tudtam megállapítani. Pl. a Szegedi Konzervgyár nem teljesítette 1958. III. negyedévi tervét lecsókonzervből és savanyúságból, de ugyanakkor jelentős mennyiséget exportált terven felül paradicsomkonzervből, cukrozott földieperből és szilvaizből. Vagy pl. a kenderüzemek nem teljesítették zsineg, zsinor exporttervüket, de terven felül exportáltak kenderfonalat, s végül a Szegedi Szalámigyár a téliszalámi export lemaradását szalonnás sertéshus és csomagolt szinzsir exporttöbblettel ellensúlyozta.

A hároméves terv során a vállalatok exporttevékenysége tovább növekedett és 1959-ben a 12 exportáló vállalat vállalati teljes termelésének 30 %-át, és 1960-ban már 32 %-át tette ki. Összességében ez 1959-ben meghaladja az 1,4 milliárd, 1960-ban a 2 milliárd forintot. Az exportáló szegedi vállalatok 1958 és 1960 évben teljes exporttevékenységét és a fontosabb exportcikkek termelésének alakulását 1955-1960 között az alábbi táblázat szemlélteti: 56

Vállalatok exporttevékenységének mutatói

1958-1960 között

Sor- szám	V á l l a l a t	1 9 5 8		1 9 5 9		1 9 6 0	
		Export teljesítés 1000 Ft	Vállalati teljes term- elés %	Export teljesítés 1000 Ft	Vállalati teljes term- elés %	Export teljesítés 1000 Ft	Vállalati teljes term- elés %
1.	Délmagyarországi Rost- kikészítő V.			10,132	9,1	23,327	17,1
2.	Szegedi Jutaárugyár	3,957	12,3	7,785	15,8	16,942	18,3
3.	Szegedi Kenderfonó	16,245	14,3	20,895	9,3	35,535	11,8
4.	Ujszegedi Kender- Len	42,192	29,1	83,285	29,6	193,028	41,6
5.	Szegedi Ruhagyár	31,370	8,8	26,848	9,5	35,751	8,4
6.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	4,317	3,9	5,062	3,8	7,261	4,1
7.	Szegedi Cipőgyár	13,175	28,3	42,336	55,2	55,101	43,8
8.	Szegedi Szalámigyár	113,272	37,8	123,430	29,6	155,616	34,5
9.	Szegedi Konzervgyár	39,634	62,3	64,006	50,3	79,268	60,7
10.	Szegedi Paprikafeld.	43,250	62,9	39,127	30,2	118,256	44,1
11.	Szegedi Écszetgyár	1,926	18,3	4,253	18,6	9,655	23,7
12.	Szegedi Seprűgyár	13,615	82,0	17,469	81,7	27,023	84,6

56/ A KSH Csm. Ig. Évkönyvei 1958-1960.

A szocialista ipar néhány fontosabb exportcikk termelésének
alakulása 1955-1960 között

Sor- sz.	Cikk megnevezése	Mennyiség	1955	1956	1957	1958	1959	1960
1.	Zsineg, zsínor	tonna	621	650	429	716	828	834
2.	Ponyva	1000 m ²	959	980	692	1.190	2.070	2.325
3.	Szőrmebunda	1000 db	1.669	1.582	1.499	1.542	2.150	2.234
4.	Cirókseprő	1000 db	789	778	883	1.226	1.493	1.814
5.	Ecset	1000 db	-	-	116	355	495	601
6.	Női cipő	1000 pár	128	136	62	148	387	307
7.	Téliszalámi	q	9.416	8.618	9.490	10.025	10.671	11.785
8.	Fűszerpaprika- őrlemény	q	7.579	6.756	6.240	15.520	12.710	13.540
9.	Befőttek	q	1.765	2.216	3.560	6.076	11.660	10.340

56/ A KSH Csm. Ig. évkönyvei 1955-1960.

3. Anyagi érdekelttség az iparban

A termelés, a termelékenység és a gazdaságosság fokozásának fontos eszköze a dolgozók anyagi érdekelttségének biztosítása. Hosszu ideig - a nyereségrészesedés bevezetéséig - a prémiumrendszer volt az anyagi érdekelttség biztosításának fő formája. A prémiumrendszer egy időben a termelés hathatós elősegítőjének bizonyult. Előnyei mellett azonban számtalan hátrányt is hozott magával. Egyik ilyen hátrány volt, hogy részfeladatok megvalósítását /mennyiségi teljesítés/ szorgalmazta, olykor még a népgazdaság célkitűzéseinek háttérbeszorításával is. Pl. egyes üzemek nem minden esetben a szükségletnek megfelelő cikktípusok termelésének teljesítésére, hanem az éves forintterv teljesítésére törekedtek, mert ez prémiumkifizetési alapnak számított. Idők során a prémiumrendszer jelentősége és mozgósító ereje csökkent, sok helyen munkaköri feladatok teljesítéséért is prémiumot fizettek, szerepe tehát olykor fizetésekiegészítésre szűkült. le. Előfordult, hogy a prémiumfeltételeket későn, már a prémiumfeladatok teljesítése után tüzték ki. Az újabban érvényben lévő rendelkezések erősen korlátozzák a prémiumban részesülők számát és szigorították a prémium kifizetésének feltételeit is.

Az anyagi érdekelttség új és a dolgozók szélesebb körére kiterjedő rendszernek bevezetésére a "nyereségrészesedés" elnevezéssel 1957-ben a Magyar Forradalmi Munkás Paraszt Kormány rendeletére került sor. A bevezetése óta eltelt 3 év tapasztalatai azt mutatják, hogy bevált formája az anyagi érdekelttség érvényesítésének és sikerült vele biztosítani a dolgozók érdekelttségét a termelésben. A nyereségrészesedés a vállalatok egyik legfontosabb mutatószáma, a termelés gazdaságosságát kifejező rentabilitásra támaszkodik. Ez a mutató alkalmas arra,

hogy változásán keresztül a vállalat egész gazdálkodása megítélhető legyen, ugyanakkor a korábbi prémiumrendszerrel szemben - mely a vállalat dolgozóinak csak egy részére terjedt ki - a vállalat valamennyi dolgozóját érdekeltté tette a jövedelmezőség fokozásában. A nyereségrészesedés rendszere az elmúlt évek alatt ösztönző hatással volt a dolgozókra, Javult az üzemekben az anyagkezelés, anyagmegőrzés, fokozódott a dolgozók többségének a társadalmi tulajdonnal és az üzemükkel szembeni felelősségérzete.

Az anyagi érdekelttség fokozását biztosító nyereségrészesedési rendszer 1959 évi adatai a következőket mutatják: Szegeden állami iparban a vállalati nyereségrészesedés teljes összege 20.723.000 forintot tett ki. Ezen összegből vállalatfejlesztési alapra 6.559.000 forintot tartottak vissza, és így a felosztható nyereségrészesedési összeg 14.161.000 forint, melyből 12.559.000 forint került közvetlenül kifizetésre a dolgozóknak. Ha hozzávesszük, a kisipari termelőszövetkezetek vonalán történt nyereségrészesedési kifizetést, akkor 1959-ben a szocialista iparban 16.342.000 forint került kifizetésre közvetlenül a dolgozók részére.^{57/}

Nyereségrészesedésben részesült ez évben az állami ipar 20.131 munkása és alkalmazottja és a szövetkezeti ipar 2.279 dolgozója. Az egy főre jutó nyereségrészesedés átlaga az állami iparban 624 Ft-ot, a szövetkezeti iparban 1.660 Ft-ot tett ki. Ez az állami iparban 12,7, a szövetkezeti iparban 27,3 napnak megfelelő bért tett ki. A minisztériumi iparban valamennyi vállalata az állami helyi ipar 2, a KTSZ-ek egy kivételével ez évben mind fizetett nyereségrészesedést. Az alábbi táblázattal a nyereségrészesedés üzemenkénti összegének alakulását szemléltetem évenkénti bontásban, továbbá, hogy egy-egy üzemben hány

^{57/}KSH Csm. Ig. 014/1960 számú jelentése a nyereségrészesedés alakulásáról.

Kifizetett nyereségrészesedés üzemenkénti és évenkénti alakulása
a minisztériumi ipar vállalatainál

Sor- szám	Vállalat neve	Kifizetett összeg 1000 Ft		Hány napi keresetnek felel meg	
		1958	1959	1958	1959
1.	Délmagyarországi Áramszolg. V.	-	1.832	-	15,3
2.	Szegedi Vasöntőde	126	141	13	15,7
3.	Szegedi Butorgyár	62	75	11	10,0
4.	Szegedi Textilművek	136	357	3	7,4
5.	Délmagyarországi Rostkikészítő	1826	1.019	22	14,0
6.	Szegedi Jutaárugyár	250	370	8	11,0
7.	Újszegedi Kender- Lenzővő	910	882	14	13,2
8.	Szegedi Ruhagyár	412	1.384	5	15,0
9.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	333	158	18	7,0
10.	Szegedi Cipőgyár	-	394	-	10,5
11.	Csm. Téglagyári E.	516	694	17	22,9
12.	Szegedi Szalámigyár	-	557	-	12,9
13.	Szegedi Konzervgyár	518	466	11	12,0
14.	Szegedi Paprikafeldolg. V.	-	824	-	25,9
15.	XI. Autójavító V.	201	99	20	10,3
16.	Szegedi Falemezgyár	785	567	14	10,0

57/ A KSH Csm. Ig. 1/11/1960. számú különjelentése a nyereségrészesedés alakulásáról.

Kifizetett nyereségrészesedés üzemenkénti és évenkénti alakulása

az állami helyi ipar vállalatainál

Sor- szám	Vállalat neve	Kifizetett összeg 1000 Ft			Hány napi keresetnek felel meg		
		1958	1959	1960	1958	1959	1960
1.	Szegedi Finommechanika	20	131	151	6	14	13,6
2.	Szegedi Fémfeldolgozó	84	-	-	14	-	-
3.	Szegedi Hangszergyár	54	87	179	7	16,4	17,3
4.	Szegedi Gázmű	158	137	142	26	17	16,9
5.	Szegedi Kádáripari	15	24	40	8	13	21,0
6.	Szegedi Nyomda	181	170	76	18	18,7	6,7
7.	Szegedi Fonalmentő	102	262	298	10	25,0	25,0
8.	Szegedi Pérfi-Női Szabótság	44	96	178	6	13,8	22,7
9.	Szegedi Seprűgyár	264	257	381	22	19,2	24,7
10.	Szegedi Ecsetgyár	122	150	281	12	16	21
11.	Szegedi Dekorációs V.	38	-	-	6	-	-
12.	Szegedi Sütőipari V.	184	199	125	15	18,4	11
13.	Szegedi Melléktermék Feldolg.	-	31	136	-	4	26,0
14.	Szegedi Anna Gyógyvíz	23	-	9	12	-	4,0
15.	Szegedi Vízfűtő és Csatornamű	111	118	86	16	15,6	22,0
16.	Szegedi Homokkitermelő V.	20	36	50	9	16,6	23,1

x A vállalat 1959-ben egyesült a Fémfeldolgozó Vállalattal.

xx A vállalat 1959-ben egyesült a Dekorációs Vállalattal.

57/ A KSH Csm. Ig. 1/11/1960 számú különjelentése a nyereségrészesedés alakulásáról. 1961.

napi bérnek megfelelően fizettek nyereségrészesedést.

A nyereségrészesedés dolgozók közötti szétosztása a vállalati eredmény többletéhez való hozzájárulás arányában történt. Ezt az év folyamán eltöltött munkaidő, illetve az erre jutó kereset alapján állapították meg. A szocialista iparon belül - az egyébként a legmagasabb átlagkereseti - a szövetkezeti dolgozók kapták a legnagyobb összegű nyereségrészesedést. A legalacsonyabb összeget a legnagyobb volument képviselő minisztériumi ipar fizette. Az állami helyi iparban is magasabb a nyereségrészesedés, mint a minisztériumi iparban, ami azzal magyarázható, hogy a viszonylag kevesebb költséggel termelő állami helyi ipari vállalatok a tervezett gyártmányösszetétel szemben gazdaságosabb, nagyobb nyereséget biztosító cikkeket termeltek. A szövetkezeti ipar nem az állami iparra érvényes elvek alapján eszközölte a nyereségrészesedés fizetését. Itt nem a tervelőirányzat felett elért nyereségtöbblet egy részét, hanem az elért tiszta nyereség 40 %-át osztják fel, s ez lényegesen magasabb összeg. Innen van a magyarázata annak, miért jóval magasabb a szövetkezeti ipar dolgozóinak nyereségrészesedése, mint az állami iparban dolgozóknak. Megemlítendő még, hogy mivel a nyereségrészesedés mértéke a kereseti arányokon alapszik, a vállalatokon belül a magasabb keresetű műszaki és adminisztratív dolgozók nagyobb összegű nyereségrészesedéshez jutottak, mint a fizikai munkások,

A törzsgárda kialakítása, a munkaerőhullámszűrés megakadályozása érdekében a vállalatoknál huzamosabb ideje dolgozókat a nyereségrészesedésből nagyobb mértékben jutalmazták. A vállalat műszaki és adminisztratív gárdája stabilabb, így ismét ők részesülnek ilyen címen is magasabb összegű nyereségrészesedésben.

Felosztható nyereségrészesedésből szolgálati idő és
kiváló munka után fizetett összegek 1959-ben

Sor sz.	Vállalat neve	Többslet nyereségrészesedést kapott szolg.idő után: kiváló munka után:			
		fő	1000 Ft	fő	1000 Ft
Minisztériumi ipar					
1.	Délmagyarországi Áramszolg. V.	1194	199	164	52
2.	Szegedi Vasöntöde	101	6	62	8
3.	Szegedi Butorgyár	70	10	-	-
4.	Szegedi Textilművek	680	51	-	-
5.	Délmagyarországi Rostkikészítő V.	878	89	-	-
6.	Szegedi Jutaárugyár	407	19	-	-
7.	Szegedi Kenderfonó	1741	103	-	-
8.	Ujszegedi Kender Len	684	67	-	-
9.	Szegedi Ruhagyár	1226	200	-	-
10.	Szegedi Szőrme-Bőrru- ha	131	27	-	-
11.	Szegedi Cipőgyár	386	60	63	26
12.	Csm. Téglagyári E.	262	42	15	8
13.	Szegedi Szalámigyár	369	24	76	30
14.	Szegedi Konzervgyár	210	17	22	15
15.	Szegedi Paprikafeldolg.	570	43	39	16
16.	Szegedi Falemezgyár	442	37	-	-
17.	Sz. XI. Autójavító V.	36	8	-	-
Minisztériumi ipar összesen:		9487	997	441	155
Állami helyi ipar					
1.	Szegedi Finommechan.	123	16	-	-
2.	Szegedi Hangszergyár	51	3	15	4
3.	Szegedi Homokkiterm.	24	4	-	-
4.	Szegedi Gázmű	48	4	-	-
5.	Szegedi Kádáripari	17	3	-	-
6.	Szegedi Nyomda	128	25	13	5
7.	Szegedi Fonalfeld.	154	14	3	3
8.	Szegedi F.N.Szabóság	126	13	-	-
9.	Szegedi Seprűgyár	167	26	-	-
10.	Szegedi Ecsetgyár	168	28	-	-
11.	Szegedi Sütőipari V.	88	20	-	-
12.	Szegedi Mellékterm.	11	1	15	2
13.	Szegedi Viz-Csatornamű	-	-	9	10
Állami helyi ipar összesen:		1105	147	55	24
Állami ipar összesen:		10592	1144	496	179

58/ KSH Csm. Ig. 014/1960.számú jelentése a nyereségrésze-
sedés alakulásáról.

Nyereségrészesedésben részesült munkások és alkalmazottak
megoszlása a kapott összeg nagysága szerint 1959-ben

Sor- szám	Vállalat neve	1- 400	401- 800	801- 1200	1201- 1500	1501- 2000	több mint 2000
forint nyereségrészesedésben							
Minisztériumi ipar							
11.	Délmagyarországi Áramszolg. V.	255	1121	646	141	89	55
22.	Szegedi Vasöntőde	41	49	78	16	3	-
3.	Szegedi Butorgyár	42	68	22	2	-	-
4.	Szegedi Textilművek	840	219	8	3	-	-
5.	Délmagyarországi Rostkikészítő V.	151	840	393	34	21	6
6.	Szegedi Jutaárugyár	228	496	29	6	2	-
7.	Szegedi Kenderfonó	783	1314	101	9	5	2
8.	Mjszegedi Kender-Len	325	1015	170	29	6	3
9.	Szegedi Ruhagyár	164	1188	407	84	33	9
10.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	270	149	8	-	-	-
11.	Szegedi Cipőgyár	193	525	43	3	-	-
12.	Cam. Téglagyári E.	38	205	169	102	84	27
13.	Szegedi Szalámigyár	299	486	143	14	3	2
14.	Szegedi Konzervgyár	443	486	78	7	1	1
15.	Szegedi Paprikafeld.	492	359	269	99	39	17
16.	Szegedi Falemezgyár	282	777	51	4	2	1
17.	Sz.XI. Autójavító V.	49	105	23	3	-	-
Minisztériumi ipar összesen:		4895	9402	2638	556	288	123
Állami helyi ipar							
1.	Szegedi Fémfeldolg.	40	83	51	15	2	-
2.	Szegedi Hangszergyár	5	47	35	13	2	-
3.	Szegedi Homokkiterm.	2	11	13	7	3	-
4.	Szegedi Gázmű	31	35	62	24	3	1
5.	Szegedi Kádáripari	7	14	5	7	-	-
6.	Szegedi Nyomda	54	84	56	31	11	8
7.	Szegedi Fonalfeld.	50	67	130	38	7	10
8.	Szegedi F.N. Szabóság	35	89	28	3	1	-
9.	Szegedi Seprűgyár	26	114	113	34	8	4
10.	Szegedi Ecsetgyár	25	135	53	6	2	1
11.	Szegedi Dekorációs V.	-	-	-	-	-	-
12.	Szegedi Sütőipari V.	64	68	100	26	10	-
13.	Szegedi Magfeld.	41	30	2	-	-	-
14.	Szegedi Anna Gyógyviz	-	-	-	-	-	-
15.	Szegedi Viz-Csatornamű	7	81	52	9	9	1
Állami helyi ipar összesen:		387	858	700	213	51	20
Állami ipar összesen:		5282	10260	3338	769	339	143

A nyereségrészesedés rendszere elősegítője a munkafegyelem megszilárdításának is. A munkájukat hanyagul, rosszul, felelőtlenül ellátóktól, későktől, igazolatlanul mulasztóktól 1959-ben az állami ipar 832 dolgozójától voltak le 136.000 Ft összegű nyereségrészesedést. A levonás részleteit az alábbi táblázat szemlélteti:

Sor- szám	Vállalat neve	Összes levonás 1000 Ft	Levonás hány főt érint	E b b ő l mun- mű- ad- kás szaki min.
Minisztériumi ipar				
1.	Délmagyarországi Áramszolg. V.	11	27	23 2 2
2.	Szegedi Vasöntöde	14	74	71 2 1
3.	Szegedi Bútorgyár	-	12	11 - 1
4.	Szegedi Textilművek	2	41	36 3 2
5.	Délmagyarországi Rost- kikészítő V.	12	71	71 - -
6.	Szegedi Jutaárugyár	2	25	24 1 -
7.	Szegedi Kenderfonó	5	7	6 1 -
8.	Ujszegedi Kender, Len	5	53	51 1 1
9.	Szegedi Ruhagyár	15	40	37 1 2
10.	Szegedi Szőrme és Bőrruha	2	22	19 2 1
11.	Szegedi Cipőgyár	15	75	55 10 10
12.	Csq. Téglagyári E.	10	38	38 - -
13.	Szegedi Szalámigyár	9	14	5, 5 4
14.	Szegedi Konzervgyár	-	-	- - -
15.	Szegedi Paprikafeldolg.	1	15	15 - -
16.	Szegedi Falemezgyár	10	136	133 2 1
17.	Sz. XI.sz. Autójavító V.	-	18	16 - 2
Minisztériumi ipar összesen:		113	668	733 30 27

Sor- szám	Vállalat neve	Összes levonás 1000 Ft	Levonás hány főt érint	E b b 6 1 mun- kás	mű- szaki	ad- min.
Állami helyi ipar						
1.	Szegedi Finommechanika	1	27	21	4	2
2.	Szegedi Hangszerkészítő	1	18	15	1	2
3.	Szegedi Gázmű	1	8	8	-	-
4.	Szegedi Kádáripari	1	3	3	-	-
5.	Szegedi Nyomda	1	14	12	1	1
6.	Szegedi Fonalfeldolg.	7	20	20	-	-
7.	Szegedi Férfi-Női Szabóság	1	8	7	1	-
8.	Szegedi Seprűgyár	-	7	7	-	-
9.	Szegedi Ecsetgyár	1	2	2	-	-
10.	Szegedi Sütőipari V.	7	39	35	3	1
11.	Szegedi Viz- és Csatorna- mű	2	18	12	2	4
Állami helyi ipar összesen:		23	164	142	12	10
Állami ipar összesen:		136	832	875		

Mivel a nyereségrészesedés egyik legfontosabb feltétele a termelés gazdaságosságát kifejező rentabilitás, a vállalatok különféle módon - olykor a népgazdaság számára nem a legelőnyösebben - próbálják gazdaságosságukat fokozni. Ilyen módszer pl. a gazdaságosabb cikkek gyártásának megszerzéséért folyó harc, a régi gyártmányok új vikk-ként, drágább áron történő termelése, túlzottan óvatos előkalkuláció és a bázis-számok különböző indokokkal való korrekciója. Több vállalat tervosztályvezetője az éves tervtárgyalás után meg tudja mondani, lesz-e nyereségrészesedés vagy sem, s ha lesz, akkor megközelítően milyen összeget tesz majd ki.

4. A termelést segítő mozgalmak

A munkaverseny-mozgalom különösképpen a tárgyalt időszak második felében öltött új formát és kapott új tartalmat. A mozgalom első nagy lendületet az MSZMP Központi Bizottságának 1959 márciusi határozata után, illetve a VII. Pártkongresszusra való felkészülés idején kapott. A Kongresszusi verseny során észrevehető volt a szocialista munkaverseny lényege: a tudatosan végzett többletmunka. A kongresszusi versenyben elért eredményekben kifejeződött a dolgozók bizalma a Párt politikája iránt. Fontos dolog volt, hogy a kongresszusi munkaversenyt a Párt és szakszervezeti szervek együttesen szervezték. Ilyen összefogással sikerült felszámolni a szocialista munkaversenyt tudatosan tagadó nézetek maradványait.

Az iparban a munkaverseny fő formája a "kiváló dolgozó" feltételek teljesítéséért folyó verseny volt. E mozgalom keretében 1959-ben az iparban 1400 fő^{59/} nyerte el a kiváló dolgozó címet és oklevelet. A dolgozók ezt a formát kedvelték a legjobban és a feltételeket maguk fogadták el. Folyamatosan jelentkezett olyan igény, hogy olyan munkakörökre is dolgozzák ki a feltételeket, melyekre azideig nem terjesztették ki. Pl. művezetők stb. A kiváló dolgozó címért folyó versenyt az egész üzem kollektívájának átfogó egyéni versenye egészítette ki. E versenyben a dolgozók többsége résztvett, az éves termelési célkitűzések megvalósításáért. E versenymozgalom fontosabb szakaszai voltak a nemzeti és nemzetközi ünnepek által elhatárolt időszakok. Ez a forma kedvezően befolyásolta a termelési tervek teljesítését, esetleges lemaradások behozását, a minőség javítását és az anyaggal való takarékoskosságot.

59/ Szakszervezetek Csongrádmegyei Tanácsának jelentése a termelést segítő mozgalmakról. 1960. febr. 13.

A termelékenység növelése szempontjából igen jelentős az ujitási mozgalom. Néhány üzemben az ujitók is állandóan értékelt versenyben vannak. Az ujitási tervek összhangban állnak a vállalatok műszaki terveivel, az általános gazdaságpolitikai célkitűzésekkel. A szocialista iparon belül a minisztériumi iparban 100 dolgozóra 9, az állami helyi ipar és szövetkezeti iparban 4 ujitás jut^{60/} s ez azt mutatja, hogy a minisztériumi iparban szervezettebb az ujitói munka, nagyobb lehetőségek vannak az ujitásokra. Általában magas az ujitások száma a nehéziparban, mert a gyártási technológia több ésszerűsítést, s ujitást tesz lehetővé. Alacsonyabb a könnyűiparban és minimális az élelmiszeriparban az ujitások száma. A dolgozók számához viszonyítva magas az ujitások száma, vagyis igen élénk az ujitási kedv a Délmagyarországi Áramszolgáltató Vállalatnál, a Szegedi Szörme és Bőrruha Vállalathál és a Szegedi Butorgyárban. Hiba azonban az, hogy a benyújtott ujitások kisebb hányadát fogadják el, de még nagyobb hiba, hogy azoknak is kisebb része kerül bevezetésre.

Pozitív jelenségek a kollektív verseny vállalások különböző formáinak elterjedése. E tekintetben jó munkát fejtenek ki az üzemi KISZ szervezetek és kezdeményezéseikkel nemcsak a fiatalságot, hanem a felnőtteket is mozgósítják. E mozgalomban különböző formák, mint pl. export célokért küzdő brigád, minőségi teljesítésért küzdő brigád stb. ismeretesek. Egyes üzemekben, mint a Szegedi Kenderfonóban, a Szegedi Ruhagyárban ifjúsági üzemrész, ifjúsági szalag alakult. Az egész üzemen belül érdeklődést vált ki az üzemrészek, gépsorok, szalagok és műszakok közt kialakuló szocialista munkaverseny. Ebből az érdeklődésből és országos kezdeményezésből fejlődött ki a szocialista brigád mozgalom.

1960-ban már 420 brigád küzdött a szocialista brigád cím

elnyeréséért és 11 brigád szerezte azt meg.^{61/} E versenyforma, a szocialista brigád címért folyó nemes vetélkedés a szocialista erkölcs nevelő ereje kimagasló. A szocialista brigád cím elnyerésének meggyorsításáért és a feltételek minden szinten való teljesítéséért a Szakszervezetek Geonográdmegyei Tanácsa és a Magyar Szovjet Baráti Társaság 1959-ben "Példaképünk a Szovjetunió Kommunista Brigádja" címmel versenymozgalmat indítottak. A rendező szervezetek e mozgalom elindításával azt kívánták szolgálni, hogy a szocialista címért küzdő brigádok a termelési tervek megvalósítása mellett azokat a célkitűzéseket is teljesítsék, melyek a szocialista típusú ember kiformalására irányulnak. A meghirdetett mozgalomban számos brigád kiváló eredményt ért el. Az Újszegedi Kender- és Lencsényő Kállai Éva brigádja termelési tervét 135,5 %-ra teljesítette. A tisztítás-kivarrási munkafolyamat különválasztásával és rendszerezésével nagy segítséget nyújtottak a vállalatvezetőségek. A géppel történő stoppolás technológiáját a brigád minden egyes tagja elsajátította. Megalakulásukat követően nemsokára védnökséget vállaltak az újonnan alakult, fiatalabb, szocialista címért küzdő brigádok felett. A brigád tagjai minőségi munkájukkal kiérdemelték, hogy a MEO vizsgálat nélkül továbbította az általuk kivarrt végeket. A brigád tagjai résztvettek a politikai, szakmai és általános műveltségük gyarapítását segítő kulturális rendezvényeken is. A brigád minden tagja résztvett a politikai oktatásban. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat által rendezett üzemi előadásokat kollektíven látogatták, képzőművészeti tárlatokat tekintettek meg és mindannyiuk által elolvasott szépirodalmi műveket kollektíven vitattak meg. A brigád tagjai többször felkeresték a szociális Otthont és megajándékozták annak lakóit.

A Szegedi Ecsetgyár Magyar Úsműrt Barátság Brigádja a

100 %-os minőségi termelés mellett 5 %-os termelésemelkedést ért el. Exportvállalásukat a kitűzött határidőre maradéktalanul teljesítették. Munkamódszer átadással 3 brigádtag átlag teljesítményét 7-9 %-kal emelték. A brigád tagjai - hiven a brigád nevéhez - szovjet szépirodalmi műveket olvastak, megnézték a színház szovjet szerzők által írt darabjait és kapcsolatot teremtettek az Izsovszki Üdmurt Magyar Barátság szovjet szocialista brigáddal.

A szocialista címért folyó versenyben résztvevő brigádok többmillió forintos megtakarítást eredményeztek munkájukkal a népgazdaságnak. Ujitásokkal, anyagtakarékossággal, önköltségcsökkentéssel segítették a vállalati termelés javítását. A brigádok általános és szakmai műveltsége is emelkedett. A szocialista brigád mozgalom jelentős eredményt hozott a szocialista emberi eszmény kialakítása terén.

- . -

E tanulmány keretében arra vállalkoztam, hogyha vázlatosan is, de felsorakoztassam a szegedi üzemek termelő tevékenységének legjellemzőbb problémáit. A kép igen tarka, aminek az a magyarázata, hogy a tárgyalt időszak alatt - 1955 és 1960 között - egész társadalmunkban bonyolultan alakultak a politikai és gazdasági kérdések. A forradalmi és ellenforradalmi erők harca során a népi demokratikus rendszerünk is veszedelembe került és csak a Szovjetunió és a szocialista tábor országainak katonái és ezt követő sokoldalu gazdasági segítségének eredményeként tudtunk elindulni egy új, és ésszerűbb gazdaságpolitika megvalósításának útján.

A legnagyobb kárt a revizionizmus támadása okozta. Mivel az ellene folyó harc csak későn és akkor is ingadozásokkal és tétovázásokkal indult meg. Ez a bizonytalanság a gazdaságpolitikára nézve is súlyos csapást jelentett. A bizonytalanság és tétovázás miatt a tömegek képtelenek voltak tájékozódni reálisan az adott politikai helyzetben.

Szakadás állt be a pártvezetés és a párttagság között és ezzel együtt csökkent a tömegek előtt is a Párt tekintélye. A politikai bizonytalanság nem volt hatástalan a termelő munkára sem. A Magyar Dolgozók Pártja III. Kongresszusa, de főként a Központi Vezetőség 1956. júliusi határozata után voltak ugyan helyes törekvések, a gazdaságpolitikai irányelvek megjelölésére, de ezek csak részerményeket hoztak. A párttagság és a munkásosztály becsületes és józan többsége taggyűléseken, pártaktívákon, termelési tanácskozásokon kereste a kiutat a bizonytalanságból és a fennálló fogyatékosságokkal kapcsolatban nem egyszer nemtetszését is kifejezésre juttatta. De az ingadozás és a politikában jelentkező váratlan fordulatok nem egy esetben passzivitásra kényszerített mindenkit.

Minden komoly hiba és nehézség ellenére a megjelölt gazdaságpolitikai célkitűzések jelentős része megvalósult. Népünk olyan nagyszerű alkotómunkát végzett, amire tőkés körülmények közt soha nem lett volna lehetőség. S ha a hibák következtében nem is értünk teljesen a proletárdiktatura adta nagyszerű gazdasági lehetőségekkel, népgazdaságunk mégis jelentős fejlődésen ment keresztül abban az időszakban is, midőn e fejlődést számtalan akadályozó tényező negatív értelemben befolyásolta. Az ipari össztermelés országosan 1955-ben majdnem háromszorosa volt az 1938-as eredményeknek. A szocialista ipar szegedi eredményei 1955-ben 105,7 % volt az 1954 évi 100,0 %-kal szemben. Igaz, a nehézipar nem számít jelentős tényezőnek Szegeden, de a nehézipar fejlesztésének elsődlegességét tagadó nézetek hatása itt is a 91,8 %-os tervteljesítésben jutott kifejezésre. A számadatok ugyanakkor azt mutatják, hogy a termelékenység emelkedése terén nincsenek különösebb problémák, hiszen a szocialista ipar vonalán Szegeden az egy főre jutó termelékenységnövekedés az 1954 évi 100,0 %-kal szemben 1955-ben 108,3 %-ot tett ki.

Az 1956-os ellenforradalom azonban betetőzte azt az ingadozássorozatot, mely a népgazdaság fejlődését jellemezte a revizionista és dogmatikus erők harcának addigi időszakában. A pusztító ellenforradalmi támadás káros hatása a vállalati teljes termelés vonalán jelentkező visszaesésben jutott kifejezésre. Összességében ez 147,9 millió forintos veszteséget jelentett. De az egy főre jutó vállalati teljes termelés 1956 végén 11,2 %-kal volt kevesebb, mint 1955-ben.

Az ellenforradalom fegyveres leverése után a termelés szervezése az elsődleges feladatok között kapott helyet. A fő feladatot természetesen a politikai konszolidáció megszilárdítása, a munkásosztálynak a politikai hatalom mellé való felsorakoztatása képezte. Bányászaink hősiesség helytállása, viszonylag rövid idő alatt döntő változást hozott a legfontosabb ipari alapanyag, a széntermelés megjavításában. A politikai konszolidáció megszilárdulásával egyre jobban előtérbe került a termelés megszervezése mint elsődleges feladat. Sorra megbuknak a politikai konszolidációt, de a termelés egészséges megszervezését is nagyban zavaró munkástanácsi manőverezések. Ez elsősorban annak a következménye, hogy mindjobban szerepet kapnak a forradalmi erők a termelő üzemek politikai és gazdasági irányításában.

Az ipar további fejlődését a helyes párt és kormányhatározatok segítik elő. Kedvezően fejlődik a közszükségleti cikkek termelése, bővül a választék, javul a minőség és mindennek hatását a dolgozók egyre inkább közvetlenül is érzik. A város szocialista ipara gyorsan kiheverte az ellenforradalom okozta visszaesést és 1957 második felére olyan jelentős fejlődés megy végbe a gazdasági életben, hogy több területen már kedvezőbb eredmények születtek, mint az 1956-os ellenforradalmat megelőzően. Fontosabb gyártmányok közül több termék átlagos önköltsége is csökkent. Így töb-

bek között a szalonvászon, a bükklemez, a ponyva, a zsinag, a kenderfonalak stb. önköltsége. Az 1957-ben elért gazdasági eredmények kedvezőbb feltételt biztosítottak ahhoz, hogy üzemünk hozzákezdjenek az új hároméves tervben megjelölt gazdaságpolitikai célkitűzések megvalósításához, mely 1958. január 1-ével vette kezdetét.

A Magyar Szocialista Munkáspárt VII. Kongresszusának ipar-telepítési irányelvei célul tűzték ki a vidéki ipar részarányának növelését, elsősorban az Alföld iparosítását, a helyben élő lakosság foglalkoztatásának biztosítása érdekében. A kongresszusi irányelv az Alföld iparilag addig is legfejlettebb városát, Szegedet jelölte ki a vidéki ipar egyik centrumának. A határozat ezen célkitűzéseinek valóra váltását jelzik Szegeden a Textilművek Szövődéje, a Gumigyár, a Kábel- és Sodronkötélgyár telepítése, a Kendergyár és a Szalámigyár rekonstrukciója, a Falemezgyár új funérüzeme, a Konzervgyár nagyarányú fejlesztése. Ezek a célkitűzések már magukba foglalják a szegedi iparfejlesztés jövő perspektíváját is. És ha tekintetünket egy kissé a távolabbi - de mégis belátható - jövőbe vetjük, akkor látjuk kibontakozni azoknak a magyszerű terveknek a körvonalait, melyeknek megvalósításával néhány évtized múlva Szegedről nemcsak úgy emlékszünk meg, mint a vidék és elsősorban az Alföld legjelentősebb könnyűipari centrumáról, hanem ugyanis, mint a nehéz-vegyipar nemcsak országos, de világviszonylatban is jelentős bázisáról. A felsorolt tények és felcsillantott merész de reális tervek mutatják, micsoda korlátlan lehetőségek várnak még kiaknázásra városunkban a szocialista iparfejlesztés célkitűzéseinek megvalósítása során.